

Rechtskundig Weekblad

Vereniging zonder winstgevend doel

Verschijnt elke Zondag

Abonnementsprijs : 400 fr. per jaar

Postcheckrekening N° 3185.22

Beheer en Redactie : Mr. René VICTOR, Justitiestraat, 21, Antwerpen

AFTAKELING VAN HET EIGENDOMSRECHT ?

Rede uitgesproken door Mr D. WINDERICKX op de openingszitting van het Vlaams Pleitgenootschap bij de Balie te Brussel op Zaterdag 17 Januari 1953

Inleiding.

Ons Burgerlijk Wetboek wordt soms genoemd « le code de la propriété ». En niet ten onrechte. Het private eigendomsrecht wordt inderdaad in de conceptie van het Burgerlijk Wetboek als het ware de sluitsteen van het geheel. Haast heel het burgerlijk recht is er opgevat in functie van en afgestemd op het eigendomsrecht en dan het eigendomsrecht zoals dit bestond in de opvatting van de wetgever van 1804.

Naar aanleiding van de menigvuldige wetten, reglementen en beslissingen der rechtspraak, die in de loop van anderhalve eeuw de prerogatieven hebben aangetast die door het Burgerlijk Wetboek aan het eigendomsrecht verbonden werden, hebben vele rechtschrijvers zich beziggehouden met het probleem dat zij omschrijven als « de crisis van het eigendomsrecht ».

Deze literatuur wekt overwegend de indruk dat we staan voor een steeds verder doordringend aftakeingsproces dat onvermijdelijk op de failliet van het private eigendomsrecht schijnt te moeten uitlopen.

Omwille van de plaats die het eigendomsrecht in ons burgerlijk recht inneemt is de bedreiging van dit instituut van zeer groot belang. Want met het instituut is ook het gebouw bedreigd waarvan het de sluitsteen is.

Het is dan ook de bedoeling van deze studie die bedreiging van het private eigendomsrecht als een objectief feit in ons rechtsleven te bestuderen, te ontleden en te trachten de zin en de draagwijdte ervan te achterhalen.

En dit niet op de eerste plaats met het inzicht dit evolutieproces goed- of af te keuren maar wel om het van juridisch standpunt uit te bekijken en er de conclusies uit te trekken die zich eventueel zullen opdringen.

Het gaat niet op dit evolutieproces uitsluitend in eigen land te bestuderen. Wij zullen moeten rekening houden met wat er op dit stuk gebeurt in de ons omringende landen die tot dezelfde rechtscultuur behoren, omdat de invloed van verschuivingen van dergelijke afmetingen in het rechtsleven de lands-

grenzen onvermijdelijk overschrijdt. En dit zeker in een tijd waar internationale lichamen van allen aard de onderlinge samenwerking, de wederzijdse beïnvloeding niet alleen vergemakkelijken maar ook beogen.

In een eerste deel zullen wij het concept van het private eigendomsrecht in het oorspronkelijke Burgerlijk Wetboek ontleden. Daarna zullen wij onderzoeken hoe en waar aan dit oorspronkelijk concept afbreuk werd gedaan om dan tenslotte uit de aldus gedane vaststellingen de conclusies af te leiden die ons zullen moeten toelaten te antwoorden op de vraag of er al dan niet kan gesproken worden van een werkelijke aftakeling van het private eigendomsrecht en zo ja wat de betekenis is van deze aftakeling.

I.

De wetgever van 1804 heeft zijn opvattingen aangaande het private eigendomsrecht op expliciete wijze neergeschreven in de artikelen 537 en 544 van het Burgerlijk Wetboek.

Artikel 537 zegt het volgende : « De private personen beschikken vrij over de hun toebehorende goederen, behoudens de bij de wet bepaalde wijzigingen ». En artikel 544 is als volgt opgesteld : « Eigendom is het recht om van de zaken het genot te hebben en er over te beschikken op de meest volstrekte wijze, mits er geen gebruik van gemaakt wordt dat strijdig is met de wetten of met de verordeningen ».

Men zegt doorgaans dat deze teksten, en dan vooral artikel 544, de definitie geven van het eigendomsrecht. Een definitie geeft die tekst eigenlijk niet maar wel een beschrijving van de prerogatieven die aan de eigendom verbonden zijn. Voorlopig nochtans houden wij ons aan die tekst als definitie.

In de twee hogergenoemde wetteksten is onmiddellijk een opvallende contradictie aan te stippen : enerzijds wordt er gesproken van een vrij en absoluut genots- en beschikkingsrecht, en anderzijds van een beperking van ditzelfde recht door wetten en verordeningen.

Opvallend is eveneens dat vele auteurs, wanneer zij de oorspronkelijke opvatting van het Burgerlijk Wet-

boek over het eigendomsrecht behandelen, slechts oog schijnen te hebben voor het eerste deel van de bovenstaande definitie nl. het absoluut karakter van het eigendomsrecht, en «absoluut» dan begrijpen in de normale voor de hand liggende betekenis van onbeperkt, ongebreideld, onbegrensd, terwijl zij niet in het minst rekening schijnen te houden met de beperking die daar onmiddellijk aan toegevoegd wordt en die toch een integrerend deel uitmaakt van de definitie. Het is dan ook onvermijdelijk dat zij een vals beeld geven van het eigendomsbegrip in het Burgerlijk Wetboek of de definitie als onbruikbaar verwerpen.

Die verkeerde voorstelling is waarschijnlijk — en trouwens ten onrechte — geïnspireerd door het «ius abutendi» van het Romeinse recht dat geenszins betekent het recht om «zelfs» te misbruiken maar alleen het recht om te beschikken (ab-uti).

Wanneer men de evolutie wil onderzoeken die er ligt tussen het eigendomsbegrip van 1804 en de hedendaagse opvattingen op dit stuk, dan is het een eerste vereiste een juist inzicht te hebben in het eigendomsbegrip dat het vertrekpunt uitmaakt van die evolutie en dus nauwkeurig te weten wat het eigendomsrecht betekende voor de auteurs van het Burgerlijk Wetboek.

De definitie van het eigendomsrecht in het Burgerlijk Wetboek moet in haar geheel genomen worden. Hieruit volgt onmiddellijk dat een verklaring verschuldigd is voor de schijnbare contradictie waarvan hierboven sprake.

Wanneer het Burgerlijk Wetboek spreekt van het recht om van de zaken te genieten en er over te beschikken *op de meest absolute wijze* dan wordt hierdoor geenszins bedoeld dat de eigenaar een soeverein en despotisch recht heeft dat hij willekeurig kan uitoefenen zonder zich om de aanwezigheid en de rechten van anderen te moeten bekommeren.

Nooit in de geschiedenis en ook niet in 1804 werd uit het oog verloren dat de titularis van het eigendomsrecht een wezen is dat in een maatschappij leeft en wiens eigendomsrecht, evenals alle andere subjectieve rechten, door dat leven-in-gemeenschap geconditionneerd en dus onvermijdelijk beperkt wordt in zijn uitoefening. Alleen reeds het feit dat meerdere eigendomsrechten naast elkaar bestaan maakt het noodzakelijk ieder van die eigendomsrechten te beperken voor zover het de uitoefening van de andere eigendomsrechten zou onmogelijk maken.

De uitleg van de woorden «op de meest absolute wijze» moet op historisch plan gezocht worden. De auteurs van het burgerlijk wetboek hebben hierdoor willen duidelijk maken dat hun eigendomsbegrip, vrucht van het regime dat gesproten is uit de Franse revolutie, een volledig gaaf en niet-verbrokkeld eigendomsrecht bedoelde, vrij van lasten en de druk der privileges, en dit in tegenstelling tot de feodale vorm van het verdeelde dominium.

Men kan het eigendomsrecht ook absoluut heten in deze zin dat het een algemeen recht is: de eigenaar heeft de volheid van rechtsmacht met betrekking tot zijn eigendom, de plena in re potestas, hij mag alles doen behalve wat hem verboden is. De titularis van om 't even welk ander recht daarentegen mag alleen doen wat hem door dit recht specifiek is toegelaten.

Het blijkt dus bij nader onderzoek dat de schijnbare contradictie in de definitie niet bestaat. Men kan in de hoger aangehaalde zin het eigendomsrecht dus wel absoluut noemen, terwijl dit absoluut karakter toch niet onverenigbaar is met de beperkingen die de noodwendigheden van het leven-in-gemeenschap, uitgedrukt in wetten, reglementen en gebruiken, aan het eigendomsrecht opleggen.

Die beperkingen zijn reeds in het oorspronkelijk

Burgerlijk Wetboek veelvuldig. Er is beperking in tweevoudig opzicht:

1) een eerste beperking betreft de *mogelijkheid van private eigendomsvererving* als zodanig; niet alle goederen zijn vatbaar voor private toeëigening. Worden hiervan uitgesloten de goederen van het openbaar domein en de «res communes» (artikel 538 BWB.).

2) Een tweede beperking heeft betrekking op de *inhoud* van het eigendomsrecht. Zij treft zowel het recht van genot als het recht van beschikking. Beperking van het recht van beschikking vindt men bij voorbeeld in de onvervreemdbaarheid van de dotale goederen (artikel 1554 BWB.), in het verbod van vervreemding tussen echtgenoten, tussen voogd en pupil en in de andere verbodsbepalingen voorzien door artikelen 1596 en 1597 van het Burgerlijk Wetboek. Beperking van het genotsrecht vindt men in het burendrecht en de wettelijke erfdienstbaarheden.

De conventionele erfdienstbaarheden bewijzen de vrijheid van de eigenaar om over zijn zaak te beschikken en komen hier dus niet ter sprake, tenzij om aan te tonen dat het Burgerlijk Wetboek in principe afkerig is van de verbrokkeling van het eigendomsrecht zoals blijkt uit zijn beschikkingen in zake vestiging en verjaring van conventionele erfdienstbaarheden en andere zakelijke rechten.

Bovendien schept het Burgerlijk Wetboek een algemene bron van mogelijke beperkingen door aan de wetgever de mogelijkheid te laten door afzonderlijke wetten en reglementen de uitoefening van het eigendomsrecht te besnoeien. Dit laatste punt is, zoals verder zal blijken, van kapitaal belang in het verder verloop van dit betoog.

Op grond van de definitie van het eigendomsrecht in het burgerlijk wetboek zoals die hierboven ontleed werd en van de algemene geestesgesteldheid van het hele Burgerlijk Wetboek als drager van de ideeën van de Franse revolutie, kan men de volgende conclusie trekken: het Burgerlijk Wetboek beschouwt het eigendomsrecht als een recht dat, in principieel, absoluut en soeverein is, maar dat gebonden is aan noodzakelijke sociale contingenties. Het streeft ernaar, in principieel, de soevereiniteit van de eigenaar zoveel mogelijk te beschermen en de beperkingen ervan tot het volstrekt noodzakelijke en onvermijdelijke te herleiden. Het huldigt de opvatting dat de goederen uitsluitend bestaan ten dienste en ten behoeve van hun eigenaar, met dien verstande dat ze op die wijze ook op de meest adequate manier hun sociale nuttigheid voor allen en hun hoogste productiviteit zullen bereiken d.w.z. dat het burgerrechtelijk systeem van de private eigendom ook het beste economisch systeem is.

Deze opvatting ligt helemaal in de lijn van het historisch complex waaruit het Burgerlijk Wetboek gegroeid is: het is van huize uit het wetboek van de bezittende klas en kind van de Franse revolutie.

Deze principiële opvatting aangaande het eigendomsrecht staat aan het vertrekpunt van de evolutie die wij hier willen bestuderen. De evolutie in die principiële opvatting is het eigenlijke voorwerp van deze studie.

II.

Wanneer wij nu de zo juist gemaakte summierschets van het eigendomsrecht in het Burgerlijk Wetboek van 1804 vergelijken met het hedendaagse regime van het eigendomsrecht dan dringt zich reeds op het eerste zicht aan ons onvermijdelijk de vaststelling op dat het beeld van het eigendomsrecht, zoals dit uit het oorspronkelijke Burgerlijk Wetboek aan ons verschijnt, sedert 1804 door wetgeving en rechtspraak op diepgaande wijze werd omgevormd.

Die indruk wordt niet alleen door de leek levendig aangevoeld. Ook gezaghebbende auteurs erkennen dit als een vaststaand feit. In zijn werk « De l'interprétation des lois » (T. II, p. 176) schrijft De Page : « L'évolution de la jurisprudence et la consécration d'une conception entièrement neuve du droit de propriété est à ce point flagrante qu'insister serait perdre son temps. »

Het nieuwe ligt vooreerst in de ontelbare beperkingen van allen aard die thans het eigendomsrecht bezwaren. Het zou van betrekkelijk weinig nut zijn een volledige inventaris op te maken van alle wettelijke en reglementaire beschikkingen die in de loop der jaren de principiële soevereiniteit van de eigenaar, zoals die door het burgerlijk wetboek werd gehuldigd, zijn komen inkrimpen. Van veel groter belang is, met het oog op deze studie, het onderzoek naar de aard van deze beperkingen, hun eventuele onderlinge samenhang en de wellicht nieuwe juridische of sociale opvattingen die hen ten grondslag liggen.

Er zijn wel tekens die er op wijzen dat het bewustzijn aanwezig is van een volledig nieuw concept van het eigendomsrecht dat wezenlijk afwijkt van het eigendomsbegrip in het oorspronkelijk burgerlijk wetboek.

Zijn de volgende feiten bij voorbeeld niet symptomatisch in dit opzicht. De Franse grondwet die op 19 April 1946 door de Constituerende Vergadering werd gestemd gaf als definitie van het eigendomsrecht : « Le droit de propriété est le droit inviolable d'user, de jouir et de disposer des biens garantis à chacun par la loi ». Bij referendum van 5 Mei 1946 werd deze grondwet verworpen. In de grondwet van 27 October 1946 werd geen bepaling van het eigendomsrecht meer opgenomen. De « Universele Verklaring van de Rechten van de Mens » die op 10 December 1948 door de algemene vergadering van de Verenigde Naties werd aangenomen beschikt in haar artikel 17 wel dat ieder persoon, alleen of collectief, recht heeft op eigendom maar bepaalt nergens wat men door eigendom dient te verstaan. De Europese Consultatieve Vergadering heeft, toen op 8 September 1950, in de slotvergadering van haar eerste zitting, na een heftig debat geen eensgezindheid bleek te kunnen bereiken worden over de natuur van het eigendomsrecht, dit recht niet opgenomen onder de fundamentele rechten van de mens.

Dit zijn tekens die wijzen op het besef dat een nieuw eigendomsbegrip aan het groeien is, dat men voorlopig nog niet eensgezind vermag te definiëren.

In dit nieuwe eigendomsbegrip zou dan de werkelijk nieuwe verworvenheid liggen. Want de kwantitatieve aangroei der beperkingen kan tenslotte zuiver bijkomstig zijn zonder dat het wezen zelf van het eigendomsbegrip aangetast is.

Indien er mag besloten worden tot een nieuw eigendomsbegrip dan zal dit, bij afwezigheid van een nieuwe explicite definitie in het positief recht, uit de hogervermelde nieuwe beperkingen van het eigendomsrecht moeten blijken.

De ontleding van die nieuw-ingevoerde beperkingen zal dus in ieder geval van overwegend belang zijn.

* * *

Vooraf dient aangestipt dat het principe zelf van de private eigendom als individueel recht niet werd afgeschaft. Dergelijke afschaffing is zelfs ondenkbaar, vermits de mens het onaantastbaar recht moet hebben zijn leven in stand te houden. Hiertoe heeft hij een minimum van consumptiegoederen nodig die hij slechts bij wijze van individuele toeëigening kan gebruiken.

Minstens dat minimum van privaat eigendomsrecht zal onvermijdelijk altijd moeten bestaan.

Nergens is trouwens op dit ogenblik het eigendomsrecht in rechte tot dat extreme minimum ingekrompen. Zelfs in de meest collectivistische wetgevingen bestaat een privaat eigendomsrecht dat veel breder is. Het Burgerlijk Wetboek der Sovjet-Unie, bij voorbeeld, bepaalt in zijn artikel 58 : « De eigenaar heeft, binnen de door de wet gestelde perken, het recht zijn goederen te bezitten, er gebruik van te maken en er over te beschikken. »

Voor zover we er zeker mogen van zijn dat de hier gebruikte terminologie overeenstemt met onze door dezelfde woorden uitgedrukte rechtsbegrippen, lijkt het op eerste zicht dat deze omschrijving niet zo erg verschilt van ons artikel 544.

Volgens hetgeen we er van weten schijnt het eigendomsinstituut in de Sovjetgemeenschap nochtans aan een andere werkelijkheid te beantwoorden dan bij ons. Zoals hier twee ongeveer gelijklopende juridische teksten een verschillende werkelijkheid dekken, zo is het ook mogelijk dat onze bepaling van het eigendomsrecht van 1804, alhoewel op dit ogenblik nog steeds in rechte geldend, toch aan een heel andere werkelijkheid beantwoordt dan deze die in 1804 door dezelfde tekst gedekt werd.

Om de verwarring te vermijden die het burgerlijk wetboek schept door de term « eigendom » zonder onderscheid te gebruiken voor het recht en het voorwerp waarop het betrekking heeft, zullen wij in het verder verloop van deze uiteenzetting de twee begrippen aanduiden door de termen « eigendomsrecht » en « eigendomsvoorwerp », waar er gevaar voor verwarring zou bestaan en de term eigendom reserveren om het geheel van recht en voorwerp samen aan te duiden.

Zoals hoger reeds gezegd, zullen wij moeten beginnen met de nieuw ingevoerde beperkingen te ontleden. Klarheidshalve zullen wij eerst trachten deze te herleiden tot enkele grote categorieën en deze te onderscheiden naar het aspect van het eigendomsrecht en het eigendomsvoorwerp waarop zij betrekking hebben.

Wij stellen vast dat deze beperkingen enerzijds bestaan in een reductie van de omvang van het eigendomsvoorwerp en anderzijds in een begrenzing van de inhoud van het eigendomsrecht.

1. Reductie van het eigendomsvoorwerp.

Het is een algemeen bekend feit dat, in vergelijking met de toestand in het begin van de XIX^{de} eeuw, de samenstelling van het geheel der economische goederen zeer sterk gewijzigd is.

Het Burgerlijk Wetboek huldigde de stelregel « res mobilis vilis » en is, voor wat de eigendomskwesties betreft, hoofdzakelijk afgestemd op de onroerende goederen. Daarnaast heeft zich op dit ogenblik een ontzaglijke rijkdom aan roerende en onlichamelijke goederen ontwikkeld die in economisch belang de onroerende eigendom wellicht evenaart, zoniet overtreft. Dit nieuwe soort van goederen heeft de mogelijkheden van private eigendomsverwerving uitgebreid op een heel nieuw terrein.

Tegenover die aangroei staat echter de onbetwistbare inkrimping van het eigendomsvoorwerp in het algemeen. Zij treft de eigendomsvoorwerpen in hun aantal en in hun omvang.

In het regiem van het Burgerlijk Wetboek waren aan de sfeer van de private eigendomsverwerving onttrokken de goederen van het openbaar domein en de

«res communes». Aan deze twee categorieën van goederen werden er geen nieuwe categorieën toegevoegd die principieel niet meer voor private toe-eigening vatbaar zijn.

Het geheel der beschikbare goederen wordt nochtans voortdurend ingekrompen. En dit vooreerst door de steeds grotere omvang die het openbaar domein krijgt. Wij hoeven maar te denken aan de soms massale onteigeningen waartoe de Staat overgaat voor de aanleg van wegen, kanalen, vliegvelden, militaire kampen en zo meer. De invloed hiervan op het geheel der beschikbare goederen mag niet overdreven worden, des te meer dat anderzijds ook door ontginning en drooglegging, bij voorbeeld, nieuwe beschikbare oppervlakten geschapen worden. Maar dit belet niet dat, op bepaalde plaatsen, die onteigeningen dergelijke afmetingen kunnen aannemen dat de beschikbaar gebleven gronden dreigen niet meer te volstaan om te voorzien in de behoeften van de lokale bevolking. Het vraagt dan een hele tijd van wederaanpassing vooraleer de hierdoor ontstane ontredde kan weggevoerd worden.

Er is echter een tweede verschijnsel waarvan de invloed diepgaander is, en waardoor voortdurend meer eigendomsvoorwerpen aan de private sector onttrokken worden. Wij bedoelen de steeds toenemende neiging van de Staat om zich in de private sector in te mengen en dit op verschillende manieren. In dit verband vernoemen we alleen de toeëigening door de Staat van de grote productiemiddelen — mijnen, electriciteit- en gasproductie, metaalindustrie, de vervoermiddelen, de banken en de verzekeringen. En dit volgens een juridische techniek die men de nationalisatie noemt. Wij zullen verder in een ander verband meer in detail op deze kwestie moeten terugkomen. Het volstaat hier het feit te vermelden.

Ook de omvang van het eigendomsvoorwerp wordt als het ware uitgehold en zijn afmetingen gereduceerd. Zo werd b.v. de eigendom van het grondoppervlak gescheiden van de ondergrond en van het luchtruim erboven, daar waar artikel 552 van het Burgerlijk Wetboek aan de eigendom van de grond verbond de eigendom van wat er onder en wat er boven is. In Italië bestaat een recente wetgeving die voor bepaalde streken een limiet stelt aan de oppervlakte grond die éénzelfde eigenaar mag bezitten. Dezelfde beperking wordt op dit ogenblik in Egypte doorgevoerd.

2. Beperking van de inhoud van het eigendomsrecht

De attributen van het eigendomsrecht zijn het vrij genot en de vrije beschikking. Beide ondergaan beperkingen die in sommige gevallen kunnen gaan tot volledige ontkennning. Wij beoordelen voorlopig niet de eventuele rechtvaardiging van die maatregelen. Wij constateren slechts feiten.

Daar zijn vooreerst wettelijke beschikkingen waardoor het recht om te vervreemden wordt verboden of beperkt. Wij citeren bij voorbeeld het verbod van verhandeling en verkoop van eetwaren die niet aan een vooropgezette norm beantwoorden, van verdovingsmiddelen, het tijdelijk verbod van vervreemding der beurswaarden in 1944, de voorlopige onvervreemdbaarheid van de obligaties der muntsaneringslening. Beperking van het recht om te vervreemden vindt men in de beperkingen op de verhandeling van goud en deviezen en in de reglementering die behoort tot de zogenaamde geleide economie: beperkingen betreffende de prijs, de personen aan wie vervreemd mag worden, de hoeveelheden die vervreemd worden, het

tijdstip waarop vervreemd wordt, zonder te vergeten de verplichting tot vervreemden die in sommige gevallen bestaat, b.v. de verplichte levering en de verplichte ruilverkaveling.

Veel talrijker zijn de beperkingen aan het recht van de eigenaar om vrij van zijn goederen te genieten. De eigenaar is niet vrij om op willekeurige wijze van zijn eigendom gebruik te maken. Om te beginnen is er het verbod in sommige gevallen om de eigendom onbenut te laten, om hem niet te gebruiken. De wetgeving in zake huishuur voorziet de mogelijkheid tot opeising van woonhuizen die onbewoond blijven gedurende meer dan één maand. In Frankrijk en Italië zijn wettelijke sancties voorzien tegen de eigenaar die zijn landerijen onbebouwd laat liggen. Een eigenaar die op zijn grond een gebouw wil oprichten of die een bestaand gebouw wil veranderen moet hiervoor een toelating bekomen en deze kan krachtens de wet op de urbanisatie afhankelijk gesteld worden van bepaalde voorwaarden betreffende hoogte, omvang, stijl en gebruikte materialen. De opgemaakte urbanisatieplannen brengen in sommige gevallen het verbod mee van om het even wat te bouwen, zodat de eigenaar verhinderd wordt van aan zijn grond de bestemming te geven die hij er wellicht voor gereserveerd had. Een bos mag niet op willekeurige wijze uitgebaat of gerooid worden.

Ook de vrijheid van de eigenaar om betreffende zijn eigendom of de vruchten die deze voortbrengt met derden te contracteren wordt binnen wettelijk bepaalde grenzen gehouden. Wij denken aan de reglementering van verhuringen en pachten en nogmaals aan de geleide economie.

Dit summier overzicht volstaat reeds om ons toe te laten het feit vast te stellen dat sedert 1804 de private eigendom werkelijk langs alle zijden, in al zijn aspecten, door wettelijke beperkingen werd ingedijkt. Het oorspronkelijk soevereine eigendomsrecht is derhalve verminkt uit de strijd gekomen.

Tot hertoe hebben wij die beperkingen eenvoudig als feiten beschreven. Terloops was er reeds sprake van het juridisch mechanisme dat door de wetgever wordt aangewend om die steeds toenemende beperkingen van het eigendomsrecht in te voeren. Het heeft zijn belang dit mechanisme eens van naderbij te beschouwen en te ontleden.

Professor Georges Ripert doet dit op een merkwaardige en boeiende wijze in zijn werk «Le déclin du Droit» (p. 42 en vlg.). Volgens hem geschiedt deze interventie volgens vijf verschillende procédés.

Het eerste middel dat door de wetgever wordt aangewend is *het verbod* zonder meer. Bepaalde vormen van gebruik en genot van of beschikking over de eigendom worden eenvoudig verboden. De vrijheid van de eigenaar wordt hier volledig uitgeschakeld of lamgelegd. Om die verbodsbepalingen efficiënt te maken wordt de overtreding ervan door straffen gesanctionneerd, wat ons onmiddellijk op het terrein der openbare orde brengt. Aldus worden voortdurend meer sectoren van de menselijke activiteit in de sfeer der openbare orde betrokken. Zo kunnen we b.v. vaststellen dat een nieuwsoortige openbare orde van economische aard geschapen werd door een reeks verbodsbepalingen die betrekking hebben op de organisatie der productie, de omloop en de verdeling der rijkdommen, waarvan we hierboven reeds verschillende voorbeelden aanhaalden.

Een tweede procédé is *de vergunning*. Deze laat de wetgever toe aan de eigenaars bepaalde activiteiten onmogelijk te maken of voorwaarden op te leggen die de eigenaar in de ontplooiing van zijn activiteit

zal moeten eerbiedigen op straf van de vergunning niet te bekomen of ze te verliezen. Ripert citeert een zeer typisch voorbeeld hiervan. nl. een Franse wet van 16 November 1940, waarbij een prefectorale vergunning vereist werd om een onroerend goed te kunnen vervreemden, met hypotheek of erfdienstbaarheden te bezwaren.

Een derde vorm van interventie is *het bevel* waardoor aan de particulieren de verplichting wordt opgelegd bepaalde daden te stellen, bepaalde contracten af te sluiten. Het klassiek geworden voorbeeld van deze vorm van interventie is wat men genoemd heeft «le contrat forcé», waardoor een contractueel verband wordt geschapen dat zijn oorsprong vindt, niet in de vrije wilsovereenstemming van de partijen, maar in de wet, die bovendien ook grotendeels de inhoud en de voorwaarden van het contract bepaalt.

Om de stricte uitvoering te verzekeren van al de wettelijke voorschriften die op hogergenoemde manieren de activiteit der particulieren kanaliseren, wordt dan een heel apparaat van *controle* en *toezicht* opgericht. En dat is de vierde vorm van interventie. De wetgever surveilleert de activiteit in de private sector door tussenkomst van functionarissen. Het zijn de regeringscommissarissen, de controleurs, de inspecteurs, de revisoren.

Er zijn activiteiten in de private sector waarvan de Staat het niet wenselijk acht de uitvoering in private handen te laten. Hij zal ze tot zich trekken en tot nationalisaties overgaan. Dit is dan de vijfde en meest radicale vorm van interventie, waardoor de private eigendom afgeschaft en vervangen wordt door de collectieve eigendom. De motieven die ingeroepen worden om de nationalisatie te rechtvaardigen zijn genuanceerd volgens ieder concreet geval. Soms kunnen zij alleen gezocht worden op het terrein der demagogische machtsontplooiing. Zij blijken in ieder geval steeds zeer nauw in verband te staan met politieke opvattingen en ideologieën. De nationalisatie bedoelt in principe het algemeen welzijn te dienen door bepaalde ondernemingen en diensten aan de private ondernemers-eigenaars te onttrekken en ze te stellen onder een nieuw regime dat bestaat in het beheer ten behoeve van de collectiviteit.

De vijf hierboven beschreven vormen van interventie, afzonderlijk toegepast of onderling gecombineerd, hebben als resultaat dat de private sector door de publieke sector wordt overspoeld en er grotendeels in opgaat. Hoe men het ook draaie of kere, iedere vorm van interventie komt tenslotte neer op een beperking en een aantasting van het private eigendomsrecht in de breedste betekenis van het woord.

III.

Wij hebben als louter feit geconstateerd hoe de beperkende wetten en reglementen het recht en het voorwerp van de private eigendom in al hun aspecten treffen, volgens welke juridische techniek zij tot stand komen.

Een verdere stap in de ontleding van die wetten en reglementen is het onderzoek naar het onmiddellijke doel dat zij nastreven.

De beperkingen die het Burgerlijk Wetboek reeds voorzag vonden hun rechtvaardiging in de noodwendigheden van het leven-in-gemeenschap, dat noodzakelijke contingenties oplegt aan de individuele rechten. Dezelfde rechtvaardiging geldt voor de nieuwe beperkende maatregelen. Door de groeiende complexiteit van de hedendaagse maatschappij, die niet te vergelijken is met het eenvoudige en zelfs rudimen-

taire maatschappelijke regime van het begin der XIX^{de} eeuw, hebben die sociale noodwendigheden en de eraan verbonden contingenties ook een ontzaglijke uitbreiding genomen, met als onvermijdelijk gevolg een toenemende beperking van de soevereiniteit van de eigenaar.

De sociale noodwendigheden die deze beperkingen opdringen zijn tenslotte niets anders dan belangen die door een absolute en soevereine eigendomsuitoefening zouden gekrenkt worden. Om die belangen te beschermen wordt de absolute eigendom beperkt en gekanaliseerd.

Het onmiddellijk doel van de beperkende maatregelen is dus de wettelijke bescherming van belangen die naast of boven deze van de eigenaar bestaan.

Die belangen zijn van tweevoudige aard.

1. Daar zijn vooreerst de *belangen van de maatschappij*, van de groep als zodanig, gewoonlijk aangeduid onder de generieke term van algemeen welzijn. Hieronder vallen onder meer de landsverdediging, de openbare hygiëne en -veiligheid, de bevoorrading van het land, de muntstabiliteit, de bescherming van landenschappen- en stedenschoon, al de openbare diensten om er slechts enkele op te noemen.

Men ziet onmiddellijk dat deze algemene belangen niet doelmatig kunnen gediend worden zonder een beperking van individuele rechten. En vermits die algemene belangen steeds groeien in omvang, aantal en complexiteit, moeten ook de beperkingen toenemen.

Waar niemand redelijkerwijze het principe kan of zal tegenspreken van de noodzakelijkheid der beperking van de individuele rechten met het oog op de bescherming van de hogergenoemde en andere algemene belangen, zal er nochtans onvermijdelijk betwisting bestaan over de vraag te weten wat in vele concrete gevallen al of niet tot de algemene belangen behoort en over de vraag waar de uiterste grens ligt die in de bescherming van algemene belangen door beperking van de individuele rechten niet mag of kan overschreden worden zonder de onaantastbare rechten van de persoon in het gedrang te brengen.

Wij kunnen bij voorbeeld vaststellen dat steeds meer diensten die door de private sector werden bezorgd, naar de publieke sector worden overgeheveld, omdat de Staat, te recht of ten onrechte meent dat de maatschappij en de burgers beter zullen gediend worden en dat die diensten op een meer efficiënte wijze zullen gepresteerd worden wanneer zij gecentraliseerd en door de Staat zelf bezorgd of minstens door hem van zeer nabij zullen gecontroleerd worden. De moeilijkheid is dan het criterium op te stellen dat zal bepalen op welk ogenblik een dienst in private handen niet meer voldoet aan de eisen van het algemeen welzijn en de Staat die dienst tot zich moet trekken.

Om de vraag in een concreet geval te stellen: aangenomen het principe van de nationalisatie, wanneer en voor welke diensten zal het algemeen welzijn eisen dat de Staat tot nationalisatie overgaat? Niet iedereen zal bij voorbeeld genoeg kunnen nemen met het criterium dat op dit stuk werd vooropgesteld door de Franse grondwet van 1946 waarbij voorzien wordt dat moet genationaliseerd worden «ieder goed of iedere onderneming die het karakter heeft of verkrijgt van een nationale openbare dienst of van een feitelijk monopolie». Dergelijke vage en dubbelzinnige omschrijvingen openen de deur voor willekeur, onrecht en chantage.

Het hoeft nauwelijks gezegd dat de nationalisatie of de staatscontrole van de diensten die door de private sector worden bezorgd, neerkomen op een beperking van de private eigendom. Die diensten ver-

onderstellen de uitbating van productiemiddelen, die tenslotte niets anders zijn dan eigendomsvoorwerpen. De nationalisatie is, niettegenstaande de vergoeding die gewoonlijk beloofd maar meestal niet uitgekeerd wordt, een ontnemen van het eigendomsvoorwerp aan zijn eigenaar, en de controle beperkt de vrijheid van de eigenaar in het gebruik dat hij van zijn eigendomsvoorwerp maakt.

2. Ook *individuele belangen* kunnen bedreigd zijn door een al te absolute soevereiniteit van de private eigenaar.

De beschikkingen van het Burgerlijk Wetboek in zake burendrecht bij voorbeeld zijn noodzakelijk omdat de onbeperkte uitoefening van zijn recht door één eigenaar diens buurman in vele gevallen in de onmogelijkheid zou stellen om van zijn eigendomsrecht te genieten.

De versnippering van de eigendom, het toenemen van het aantal eigenaars door het feit dat de private eigendomsverwerving, dank zij een verbeterde sociale ordening, voor een steeds toenemend aantal burgers toegankelijk wordt, dit alles brengt mee dat de toegankelijkheid van de beperkingen voortvloeiende uit het burendrecht ook frequenter wordt.

Het zijn echter niet alleen de rechten verbonden aan materieel naast elkaar liggende eigendomsvoorwerpen die onderling in conflict kunnen komen en dus door wederzijdse beperkingen dienen beschermd te worden.

Er zijn ook andere individuele belangen die, zonder onmiddellijk tot de sfeer van het eigendomsrecht te behoren, in conflict ermee kunnen komen. Wanneer het zich ontwikkelende rechtsbewustzijn eist dat deze belangen in rechte beschermd worden en wanneer de positieve wet die bescherming ook verleent, dan worden die individuele belangen subjectieve rechten, wier handhaving en bescherming veronderstellen dat het eigendomsrecht, waarmede zij in conflict komen, beperkt worde.

Dit conflict ontstaat uit een nabuurschap van bijzondere aard tussen een eigendomsrecht en een ander subjectief maar persoonlijk recht. De voorbeelden zullen deze situatie klaarder toelichten.

De wetgevingen in zake huishuur, handelshuur en landpacht leggen ongetwijfeld beperkingen op aan de eigenaars. Die beperkingen hebben voor doel bepaalde belangen van huurder of pachter te beschermen. Dat wettelijk beschermde belang van huurder of pachter wordt in hun hoofde een recht. Het is een persoonlijk en geen zakelijk recht. Het ontstaat binnen het kader van een contract, waarvan het principe vrij door de eigenaar wordt aanvaard. Maar eenmaal het principe van het contract aanvaard is de eigenaar niet meer meester over de modaliteiten en voorwaarden ervan. Deze worden hem, gedeeltelijk althans, door de wet opgelegd met het oog op de bescherming van de belangen van de medecontractant. De beperking van het eigendomsrecht bestaat hier dus in een beperking van de vrijheid van de eigenaar in het contracteren betreffende zijn eigendom.

Men kan deze contradictorische situatie waar dwang en wilsautonomie elkaar ontmoeten met kunst en vliegwerk willen behouden binnen de rechtscategorie van het contract en haar aanduiden met het juridisch neologisme van «gedwongen contract». Daarmede is het gestelde probleem misschien handig ontweken, echter niet opgelost.

Ons interesseert hier trouwens niet zozeer de juridische contradictie in de situatie dan wel de werkelijkheid die er achter steekt.

Het conflict plaats zich technisch gezien in een contractueel kader. Het feit echter dat dit contractueel

verband een grotendeels verplichtend opgelegde inhoud heeft wijst er op dat de werkelijkheid die erdoor gedekt wordt niet dezelfde is als deze die ten grondslag ligt aan een gewone overeenkomst die gebaseerd is op de vrije wilsovereenstemming der partijen.

Het huurcontract is in hoofde van de eigenaar slechts een wijze van uitoefening van zijn eigendomsrecht, maar is niet het eigendomsrecht zelf. Het geeft aan de eigenaar contractuele rechten die uiteindelijk hun rechtvaardiging vinden in het eigendomsrecht. Evenzo moeten de rechten die de huurder in het contract vindt, teruggeleid worden tot een werkelijkheid die verder ligt dan het huurcontract en die een verantwoording geeft voor de uitzonderlijke bescherming die aan de huurder verleend wordt in de verplichtend opgelegde inhoud van het contract en die de eigenaar in de vrije uitoefening van zijn eigendomsrecht beperkt. Wij zullen straks moeten onderzoeken wat die werkelijkheid wel kan zijn waarvan we op dit ogenblik het bestaan in hoofde van de huurder reeds veronderstellen en vermoeden.

In de onderneming bestaat een gelijkaardig verschijnsel en wel in de verhouding tussen arbeid en kapitaal.

In de negentiende-eeuwse opvatting van de onderneming, die ook deze is van de auteurs van het Burgerlijk Wetboek, is er enerzijds de eigenaar van het kapitaal, de ondernemer, die de soevereine meester en beheerder is van zijn onderneming en alleen gerechtigd om de vruchten ervan op te trekken.

Tegenover hem staat de arbeider die slechts schuldeiser is van de ondernemer voor het loon dat hem toegekend wordt. Hij heeft als enig recht het opeisen van zijn loon, dat als de enige vrucht van zijn arbeid beschouwd wordt.

Als gevolg van het groeiend sociaal rechtsbewustzijn zien we dat er in deze verhouding een wijziging komt die haar uitdrukking vindt in een hele reeks sociale wetten. Arbeid is niet meer een koopwaar die men zich aanschafft aan de laagste prijs. De bediening zelf van de arbeider in de onderneming verkrijgt een minimum van wettelijk beschermde stabiliteit. Zijn loon is gebonden aan wettelijk voorgeschreven minima of aan de index van de levensduurte. Buiten het loon geeft zijn arbeid hem, grotendeels ten laste van de ondernemer, verzekering tegen de risico's van ziekte, ongevallen, werkloosheid, ouderdom en gezinslast. Bovendien evolueert het systeem van afhankelijkheid van de arbeid tegenover het kapitaal naar een systeem van samenwerking tussen beide. De ondernemingsraden zijn in het positief recht reeds een realisatie van deze tendenz. De zin van de evolutie is hier vooral van belang.

Dit groeiend nieuw statuut van de arbeid in de onderneming geeft aan de arbeider rechten die de soevereiniteit van het kapitaal, van de ondernemer-eigenaar, beperken.

Evenals dit het geval was met de huurder is hier een werkelijkheid aanwezig die aan de grond ligt van de toekenning van die nieuwe rechten, die er de rechtvaardiging van uitmaakt. De vraag is nu wat die werkelijkheid is waaraan dergelijke rechten, dergelijke prerogatieven worden toegekend.

Hier moeten we eerst terug naar het eigendomsbegrip van het Burgerlijk Wetboek. Wat het Burgerlijk Wetboek in artikel 544 zegt: «Eigendom is het recht om van de zaken het genot te hebben en er over te beschikken op de meest volstrete wijze», wordt doorgegaan als de definitie van het eigendomsrecht beschouwd. Eigenlijk is dit — wij zegden het reeds — geen definitie maar wel een beschrijving van de prero-

gatieven dis door de wet aan de eigendom verbonden worden.

Wanneer ik eigenaar ben van een zaak vloeit daar uit voort dat ik het recht heb om van die zaak te genieten en er over te beschikken omdat de wet het mij toestaat en mij in die zin ook beschermt. Aan het feit van mijn «eigenaarschap» hecht de wet bepaalde gevolgen vast en namelijk dat ik tegenover iedereen en onder bescherming van de wet bepaalde aanspraken zal kunnen doen gelden. Die prerogatieven worden door de wet verbonden aan een toestand die klaar afgelijnd is en betrekking heeft op een duidelijk materieel voorwerp, nl. het «eigenaar-zijn» van die welbepaalde zaak.

Het begrip eigendomsrecht heeft zich echter, zoals wij hierboven reeds zegden, uitgebreid tot onlichamelijke zaken. Men spreekt van intellectuele en industriële eigendom, omdat men hier voor een toestand staat waaraan dezelfde of minstens gelijkaardige gevolgen worden gehecht als aan het corporele eigendomsrecht. Het rechtsbewustzijn erkent dat er in hoofde van de intellectuele en industriële «eigenaar» een werkelijkheid bestaat die gelijkaardig is aan deze die bestaat in hoofde van de eigenaar van een corporeel voorwerp en waaraan dan ook dezelfde gevolgen t.t.z. dezelfde rechten toegekend worden. De grenzen van dit immaterieel eigendomsrecht zijn misschien minder klaar afgelijnd omdat het voorwerp ervan onlichamelijk is en minder tastbaar, maar het is daarom niet minder reëel.

Er is geen enkele reden om de uitbreiding van het begrip eigendomsrecht daarbij te beperken. We stelden zoëven de vraag wat die werkelijkheid is in hoofde van de huurder en de pachter en de arbeider in de onderneming waaraan prerogatieven verbonden worden die deze van de eigendom aantasten en er zelfs een sterke gelijkenis mee vertonen, althans evenwaardig schijnen.

Omwille van de gelijkenis der eraan verbonden gevolgen zou men die werkelijkheid dan ook een oneigenlijk eigendomsrecht kunnen noemen ten zelfden titel als men het begrip eigendomsrecht uitbreidt tot b.v. de intellectuele eigendom.

Dergelijke uitbreiding van een gekend juridisch begrip tot nieuwe juridisch nog niet gekatalogeerde feiten en toestanden is een gekend verschijnsel in de juridische techniek. Nieuwe toestanden laten zich echter niet altijd in voorafbestaande juridische categorieën onderbrengen. En zo is het ook hier. De hierboven beschreven uitbreiding van het begrip eigendomsrecht is in zekere mate aanvaardbaar, zij is misschien zelfs bruikbaar, maar tenslotte is het maar een vergelijking, die trouwens geen volledige verklaring geeft voor de bestudeerde verschijnselen.

Er moet een juridische verantwoording gevonden worden die terzelfdertijd een verklaring geeft voor de beperking van het eigendomsrecht en voor de nieuwe rechten die daarnaast ontstaan.

Men heeft die verklaring gezocht in een gewijzigde opvatting van het begrip zelf van het eigendomsrecht.

Hier ontmoeten we dan in de eerste plaats de leer van Leon Duguit. Deze auteur verwerpt het begrip subjectief recht in het algemeen en dus ook het eigendomsrecht als subjectief recht. Volgens hem beantwoordt het begrip van het eigendomsrecht dat de auteurs van de «Déclaration des droits de l'Homme» en van het Burgerlijk Wetboek zich hadden gevormd niet meer aan de huidige stand van ontwikkeling van het recht.

In zijn «Manuel de Droit Constitutionnel» (p. 295) schrijft hij: «Incontestablement, la propriété n'est

plus aujourd'hui ce droit subjectif de l'individu que le code civil définissait «le droit de disposer des choses de la manière la plus absolue» (article 544), droit absolu, manifestation par excellence de l'autonomie individuelle, droit impliquant pour le propriétaire le pouvoir d'user, de jouir et de disposer de la chose, et en même temps le pouvoir de ne pas user, de ne pas jouir, de ne pas disposer de la chose et, par conséquent, de laisser ses terres sans culture, ses emplacements urbains sans constructions, ses maisons sans location et sans entretien, ses capitaux mobiliers improductifs. Aujourd'hui, la propriété cesse d'être le droit subjectif de l'individu et tend à devenir la fonction sociale du détenteur de capitaux mobiliers et immobiliers. La propriété implique pour tout détenteur d'une richesse l'obligation de l'employer à accroître la richesse sociale et par là l'interdépendance sociale. Seul il peut accomplir une certaine besogne sociale. Seul il peut augmenter la richesse générale en faisant valoir celle qu'il détient. Il est donc obligé socialement d'accomplir cette besogne et il ne sera protégé socialement que s'il l'accomplit et dans la mesure où il l'accomplit.»

Tegen deze opvatting wordt ingebracht dat de negatie zonder meer van het subjectief recht een negatie a priori is, die, in tegenstelling met de methode van Duguit zelf, niet gebaseerd is op de waarneming van de realiteit. Bovendien wordt geen verklaring gegeven voor de gedeeltelijke autonomie, die, spijs alles, aan de eigenaar toegekend blijft, wanneer men de eigenaar alleen beschouwt als de titularis van een sociale functie.

Een andere verklaring voor de opeenvolgende aantastingen van het eigendomsrecht vinden we in de theorie van het misbruik van recht die vooral door Jossierand ontwikkeld werd.

Deze auteur erkent het bestaan van subjectieve rechten, maar deze zijn niet absoluut. Zij hebben een doel dat boven hen ligt. Zij zijn wat hij noemt «des droits-fonction». Deze subjectieve rechten moeten uitgeoefend worden niet volgens de willekeur van hun titularis, maar in het kader van de functie waaraan zij beantwoorden. Zoniet is hun uitoefening abusief. Aldus maakt een eigenaar misbruik van zijn recht wanneer hij, zonder persoonlijk belang, weigert een verlopen huurceel te vernieuwen, of zijn huis niet verhuurt of zijn grond onbebouwd laat liggen. Door op die wijze misbruik te maken van zijn recht begaat de eigenaar een fout. De rechtvaardigheid eist dat, omwille van die fout en in de mate van die fout, aan de eigenaar een deel van zijn rechten ontnomen worden.

Deze opvatting wordt bestreden op grond van haar binnenlijke tegenstrijdigheid. De idee van functie kan niet verbonden worden met het begrip subjectief recht omdat de functie een verplichting is ten dienste van een ander persoon dan de functionaris en het recht een vrijheid in het belang van zijn titularis. Met de opvatting van het recht-als-functie valt ook het misbruik van recht dat er op gebaseerd is in de theorie van Jossierand.

Wij moeten dus vaststellen dat noch de theorie van Duguit noch deze van Jossierand de verklaring brengen die wij zoeken.

De vraag naar een voldoeninggevende verklaring van de feiten in hun geheel blijft dus open.

Uit de ontleding die we tot hiertoe maakten kunnen we die feiten als volgt samenvatten. Er is het eigendomsrecht volgens de opvatting van het Burgerlijk Wetboek. Daartegenover ontstaan er andere en nieuwe rechten die het oude eigendomsrecht aantasten en zelf

de vorm schijnen aan te nemen van een nieuwsoortig eigendomsrecht. Het conflict tussen beide wordt niet uitgelegd door een nieuw concept van het eigendomsrecht te vormen.

Wij stellen de vraag of er geen hoger juridisch concept te vinden is dat terzelfdertijd en het eigendomsrecht en de daartegenover staande nieuwe subjectieve rechten uitlegt en er een rechtvaardiging van geeft, maar tevens ook de relativiteit, de contingenties en de wederzijdse beperkingen van beide verklaart.

Is dit overkoepelende begrip niet het recht op het leven en de vrije ontwikkeling van de eigen persoon dat aan ieder individu onvervreemdbaar en onaantastbaar toekomt? Het recht op het leven veronderstelt het recht om dit leven in stand te houden, te ontwikkelen en voort te zetten. Dit eist het gebruik van goederen en die worden aangeworven door arbeid. Het recht op het leven veronderstelt aldus het recht op arbeid en het recht om over de vruchten van de arbeid en over al de vruchten van de arbeid te beschikken.

De vruchten van de arbeid kunnen concreet vastgelegd worden in materiële goederen die in eigendom verworven worden. Die eigendomsverwerving is een vorm van sparen van de vruchten van de arbeid. Zoals de arbeider recht heeft op de vruchten van zijn arbeid, heeft de eigenaar recht op de vruchten van zijn eigendom die gespaarde arbeid is. Eigendomsverwerving schept de mogelijkheid tot verbruik op lange termijn van de vruchten van de arbeid en laat toe in de noodwendigheden van de toekomst te voorzien, zo voor zichzelf als voor het gezin. Eigendom is bovendien onderpand en waarborg van individuele vrijheid en vrije ontwikkeling van de persoon.

De vruchten van de arbeid zijn niet noodzakelijk in een lichamenlijk voorwerp geconcretiseerd. Zij kunnen ook minder tastbaar maar even reëel bestaan in onlichamelijke vorm, zoals de zogenaamde commerciële of intellectuele « eigendom ». Deze is evenzeer als een lichamenlijk voorwerp vrucht van arbeid en dient dan ook met evenveel rechten beschermd te worden.

Het recht op arbeid legt uit waarom de bediening van de arbeider in de onderneming beschermd wordt. Het recht op de vruchten van de arbeid verklaart de evolutie in de zin van de medezeggenschap van de arbeid in de onderneming onder de vorm van samenwerking tussen kapitaal en arbeid.

In deze opvatting is eigendom niet een doel maar een middel, evenals de arbeid om de bescherming van de hoogste individuele rechten te verzekeren. In deze opvatting staan het eigendomsrecht en de andere subjectieve rechten, waarvan hierboven sprake, gelijk-

waardig naast elkaar omdat zij dezelfde rechtvaardigingsgrond hebben zonder daarom noodzakelijk van dezelfde aard te zijn. Als gelijkwaardig naast elkaar staande rechten zijn zij ook onderworpen aan de relativiteit en de contingenties die uit dat naast-elkaar-bestaan voortvloeien en aan de onvermijdelijke wederzijdse beperkingen die dit meebrengt, evenals de rechten verbonden aan twee naast elkaar liggende eigendommen zich wederzijds beperken.

In het licht van deze opvatting kan men een zin geven aan de evolutie die thans aan het groeien is naar een nieuwe maatschappelijke ordening. Het is de taak van de juristen de architecten te zijn van deze nieuwe ordening.

Wanneer we nu uit dit alles de besluiten willen trekken en de vraag stellen die de titel vormt van deze uiteenzetting: « Aftakeling van het eigendomsrecht? », dan moeten wij op deze vraag ja en neen antwoorden.

Ja, omdat de aantasting van het private eigendomsrecht met het oog op de bescherming van werkelijke of beweerde algemene belangen het bestaan zelf van het private eigendomsrecht bedreigt. In de mate waarin private eigendom een onmisbare dam is ter bescherming van de onaantastbare rechten van de persoon en deze rechten dreigen opgeofferd te worden voor algemene belangen, is die bedreiging een groot gevaar.

Ja ook, omdat de individualistische conceptie van het eigendomsrecht afgetakeld wordt met het oog op de bescherming van andere individuele belangen. Deze bescherming geschiedt ten koste van de prerogatieven van de soevereine eigenaar van het Burgerlijk Wetboek. Het private eigendomsrecht wordt neergehaald van het verheven voetstuk waarop het Burgerlijk Wetboek het had geplaatst om zijn normale en bescheidener plaats in te nemen tussen de andere subjectieve rechten.

Maar wij antwoorden ook neen op de vraag, omdat het eigendomsrecht, spijs onloochenbare beperkingen, ook een ruimer toepassingsgebied verkrijgt en tevens een grotere spreiding over alle rangen der maatschappij.

Neen ook, omdat aan het eigendomsrecht een nieuwe en meer menselijke betekenis wordt gegeven. De crisis die het doormaakt is geen aftakeling, maar een zuivering. Het is betrokken in een evolutie die streeft naar een omwenteling in de hiërarchie der juridische waarden. Deze omwenteling heeft als doel de waarde « persoon » te plaatsen boven de waarde « zaak ».

Rede van Mr H. FAYAT, Voorzitter van het Vlaams Pleitgenootschap

Amper twee maanden geleden, in deze zelfde zaal, drukte U de wens uit, Mijnheer de Stafhouder, en gingt U zelfs over tot de aanbeveling, dat de feestredenaars bij plechtige openingszittingen van Jonge Balies, als onderwerpen boven alle andere zouden verkiezen, ofwel een rechtsvraagstuk, ofwel een quaestie die ons beroep raakt, ofwel de verheerlijking van ene of andere grote figuur uit de rechtswereld.

Uw verlangen, Mijnheer de Stafhouder, werd door U, mijn waarde Confrater, heden vervuld.

Is er een essentiële rechtsquaestie dan deze van het eigendomsrecht, dat wel als de kern van het hele vermogensrecht mag beschouwd worden?

Ik zal dus maar beginnen met U geluk te wensen,

mijn waarde Confrater, over de keus van Uw onderwerp.

Ik bewonder daarbij de moed waarmee U het eigendomsrecht opnieuw onder de aandacht van het publiek ener Jonge Balie brengt, waar pas enkele jaren geleden een uwer voorgangers hetzelfde vraagstuk behandeld heeft te Antwerpen (1).

Uw studie getuigt ook van uw zin voor de actualiteit.

In het verlopen academisch jaar hebben twee vreemde professoren, die de Universiteit Brussel als gasten bezochten, de lessen en voordrachten die zij ten beste

(1) Le Paige : Journal des Tribunaux, 17 novembre 1946.

gaven, aan de crisis van het eigendomsrecht gewijd (2). Het vraagstuk is dus niet van de lucht.

Het is actueel, maar het is ook uiterst ingewikkeld.

Dit is weer een uwer verdiensten, dat de moeilijkheid van de taak U niet afschrikt heeft.

Na al deze lof gehoord te hebben, vreest U zeker het ergste, wanneer ik tot de critiek kom.

Mijn verschoning ligt in de heilkracht der traditie, die mij noopt U tegen te spreken.

Waarom hebt U — na zoveel anderen — als vertrekpunt van uw studie de Code Napoléon genomen?

Voorwaar, het vraagstuk is omvangrijk; elkeen die het behandelt moet zich kunnen beperken, en de begrenzing van de tijdsruimte waarin de evolutie van het private eigendomsrecht beschouwd wordt, ligt verleidelijk voor de hand. Doch als men vaststelt hoe de moderne rechtsleer met het private eigendomsrecht ingenomen blijft, lijkt het mij goed dat het historisch relativisme wat luider aan het woord zou komen.

De heren Kluyskens en De Page — om ons tot de twee leidende Belgische auteurs te beperken — zijn niet van hun stuk te brengen wanneer het op de gehechtheid aan de private eigendom aankomt.

« De uitkomsten van de communistische en socialistische leerstelsels, schrijft Prof. Kluyskens, zijn regelrecht in strijd met de menselijke natuur, die integendeel in een maatschappij, waarin het privaatsbezit geëerbiedigd is, gemakkelijker bevredigd wordt. »

En de geleerde auteur, die aldus communisme en socialisme over dezelfde kam scheert, besluit, dat: « de opstellers van het Burgerlijk Wetboek gelijk hadden toen zij het eigendomsrecht als een natuurrecht van de mens beschouwden » (3).

De heer De Page, die enkele nieuwe strekkingen omtrent het eigendomsrecht naar het zijspoor van de collectieve eigendom verwijst — verkondigt ronduit dat de private eigendom niet alleen nuttig, maar ook noodzakelijk is (4).

Kan het overigens betwijfeld worden dat de doorsnee-burger — en vele juristen — zulke verwarde begrippen omtrent de juridische en sociale betekenis van het eigendomsrecht onderhouden, dat zij zich maar veilig gevoelen bij het standpunt door de « Déclaration des Droits de l'Homme » van 1789 in haar artikel 17 aangenomen, volgens hetwelk de eigendom een onaanstootbaar en heilig recht is: « un droit inviolable et sacré ».

Daartegenover hebt U gelijk gehad, mijn waarde Confrater, de relativiteit van het eigendomsrecht te bekennen.

Heeft het Romeinse recht niet in de « mancipatio », die als een werkelijk middel tot eigendomsoverdracht toch slechts voor roerende goederen uitlegbaar is, niet de herinnering bewaard aan een tijd toen de private grondeigendom niet bestond? (5). Schuilt er dan geen milde ironie achter het feit dat de auteurs van de Code Civil, die zo rotsvast aan de natuurrechtelijke fundering van het eigendomsrecht geloofden, bij de bevestiging van dit recht vooral aan de private grondeigendom dachten, die precies de minst algemeen gangbare soort private eigendom geweest was in het verleden en die, in de jaren nadien, zozeer op de achtergrond ging gedreven worden door de roerende en onlichamelijke eigendom?

Wanneer de hereditatie van eigendom, of de beknotten van de eigendomsvrijheid, waar het de prijs

betreft die men voor zijn goed bekomen kan, in deze tijd met misbaar onthaald wordt, past het dan niet er aan te herinneren dat het « dominium ex jure Quiritium » zich heeft moeten neerleggen bij de agrarische hervorming van Tiberius Gracchus en bij de « lex frumentaria », zijnde de wet op de maximumprijs van het graan, van zijn broeder Gaius? (6)

Luisteren wij andermaal naar de wijsheid van de Prediker: « Is er enig ding, waarvan men zou kunnen zeggen: Ziet dat, het is nieuw? het is alreeds geweest in de eeuwen, die vóór ons geweest zijn » (7).

Vermits U de Code Napoléon als vertrekpunt van uw studie genomen hebt, had ik van U, mijn waarde Confrater, ook wat duidelijker taal willen horen over de rechtvaardiging van het private eigendomsrecht, zoals Portalis die gegeven heeft in zijn rede voor het « Corps législatif » precies de 17 Januari 1804.

U ziet, Mijnheer de Stafhouder, dat het Vlaams Pleitgenootschap U niet alleen heeft willen aangenaam zijn door een rechtsquaestie vandaag te behandelen, maar dat wij er ook voor gezorgd hebben de datum van deze behandeling met deze van een vermaarde rede te laten samenvallen.

On aurait tort de craindre les abus de la richesse, redeneerde Portalis. — « On aurait tort de craindre les abus de la richesse et les différences sociales qui peuvent exister entre les hommes... les besoins réciproques et la force des choses établissent entre celui qui a peu et celui qui a beaucoup... plus de liens que tous les faux systèmes ne pourraient en rompre. N'aspirons donc pas à être plus humains que la nature, ni plus sage que la nécessité » (8).

Deze taal was volledig naar de zin van Batavus Droogstoppel en van Scrooge. — Maar Multatuli en Dickens, en de hele sociale beweging van de negentiende eeuw, hebben er de hardvochtigheid en de leugenachtigheid van blootgelegd.

Portalis nam gemakkelijk genoegen met de indeling der maatschappij in eigenaars van veel en eigenaars van weinig of niets.

Wanneer men het voor de private eigendom houdt en er een hele codex op bouwt, dan komt het mij toch nogal kras voor dat het de auteurs van dit werk vrijwel onverschillig laat of zij het nu gemakkelijker gemaakt hebben of niet voor de ene eigenaar om de andere uit zijn eigendom te verdrijven of om de andere te beletten tot de eigendom te geraken.

Voor de auteurs van de Code Civil zijn het helaas wrange naweën geweest van hun werk, dat de rijkdom meer dan ooit tevoren in enkele handen ging geconcentreerd worden en massa's van ongekeerde afmetingen in de diepste ellende en haveloosheid gingen vervallen.

« Dominus domino lupus », had men als motto kunnen schrijven boven de Code Napoléon.

Maar ik vermoed dat Portalis en zijn collega's dergelijke galgenhumor niet zouden gesmaakt hebben.

Iedereen kent de klassieke sophismen van de eigendomstheorie: de private eigendom als basis van de vrijheid en de veiligheid.

Er schuilt natuurlijk een greintje waarheid in de bewering dat eigendom de vrijheid van de eigenaar bevordert. Maar kan het volgehouden worden dat de private eigendom als rechtsinstituut de vrijheid van alleen in de hand zou gewerkt hebben? Het tegendeel is gebleken de historische waarheid te zijn.

Het zijn de « Habenichts » — deze die in de triomfdagen van de private eigendom naar de trant van de

(2) Prof. Rivero (Lyon), en Prof. Vassali (Rome).

(3) Kluyskens, Beginselen van Burgerlijk Recht. Ve Deel, blz. 89.

(4) De Page, Traité de Droit civil belge, Ve Deel, blz. 785.

(5) G. Cornil, Droit Romain, blz. 47.

(6) Mommsen, Römische Geschichte, II, hoofdst. 2 en 3.

(7) Prediker 1, 10.

(8) Loaré, édit. belge, tome IV, p. 77.

Code Napoléon geen of weinig eigendom bezaten, en ook in deze gezegende tijd geen vrijheid genoten, die voor zichzelf en voor de moderne maatschappij een stelsel van vrijheid voor allen en van eerbied voor eenieders persoonlijkheid veroverd hebben.

Het is juist hun gebrek aan privaat bezit die hen in staat gesteld heeft de sociale solidariteit te doen zegevieren en als hoogste uitkomst daarvan een algemene gewaarborgde vrijheid.

En waar is nu de veiligheid die de private eigendom aan de eigenaar zou verzekeren?

De illusie van die veiligheid is vanaf het uitbreken van de eerste wereldoorlog meer en meer verzwonden. Met de stabiliteit van de munten is meteen de veiligheid van het geldbezit verdwenen.

Wie kan zich nog betrouwen op beurswaarden? Hij moet reeds een goed kenner zijn van de fondsenmarkt die de speculatieve van de werkelijke waarde weet te onderscheiden. Welke zaak is nog honderd procent secuur? Zullen de aandeelhouders van petroleum-maatschappijen mij tegenspreken?

Zelfs de onroerende eigendom ondergaat de branding van deze rusteloze tijd. Eigenaars van woonhuizen, gezweven van de huurwetten, weten hoe snel een huis nu veroudert, naarmate de vereisten van het moderne comfort zich vermenigvuldigen.

Is het niet een algemeen verschijnsel dat wij allen, voor onszelf en voor hen die na ons zullen komen, meer en meer waarde gaan hechten aan het arbeidskapitaal bestaande in de beroepsbekwaamheid, de werkkraft en de geestelijke gaven, dan aan een tot broosheid gedoemde eigendom?

De aftakeling van het private eigendomsrecht is inderdaad, zoals U het aangetoond hebt, mijn waarde Confrater, slechts één uitzicht van de juridische ontwikkeling der laatste honderd vijftig jaar. Meer en meer eerbied is betuigd geworden voor de rechtstreekse uitkomsten van de menselijke arbeid en scheppingskracht: elke arbeid met een bepaalde duurzaamheid of een erkende originaliteit wordt als het ware gekapitaliseerd: betrekkingsvastheid in de dienstovereenkomsten, bescherming van het handelsfonds en van de landbouwpacht, wetten op de handelsmerken, de nijverheidstekeningen, de octrooien, de auteursrechten.

Voor een aantal dezer nieuwe rechten schikt Prof. Meijers, in zijn ontwerp van een nieuw Nederlands Burgerlijk Wetboek een belangrijke plaats in te ruimen onder de titel: «Rechten van de Scheppende Mens».

Deze strekking beoogt zin en inhoud te geven aan de eens versmadelde definitie van Locke: «Eigendom is het recht van den enkeling op de voortbrengsels van zijn arbeid».

De rechtvaardigere en vollediger erkenning en bescherming van de individuele arbeid door nieuwe vormen van eigendom of van quasi-eigendom schijnt mij nochtans niet van aard om het instituut van het private eigendomsrecht nieuw leven in te blazen. Deze nieuwe toepassingen van het private eigendomsrecht zijn aan dezelfde beperkingen onderhevig, waardoor de oude vormen van de private eigendom getroffen en ontaard worden.

Prof. Meijers heeft de moeilijkheid ingezien toen hij onlangs voor de Jonge Balie te Amsterdam verklaarde dat de bestaande wetboeken nog te zeer gecentreerd blijven op het vermogensrecht en op de daarmee verband houdende begrippen van het Romeinse recht.

U zijt ook voor deze principiële vraag komen te staan, mijn waarde Confrater, waar U naar een over-

koopelend begrip gezocht hebt: recht op leven en daarom recht op arbeid; vandaar eigendomsrecht op de vruchten van de arbeid; gelijkwaardigheid van eigendom en arbeid; groei van een nieuwe maatschappelijke ordening.

Mag ik U zeggen dat dit mij nochtans niet bevredigt en dat ik gewent had dat U wat verder zoudt gegaan zijn in uwe ontleding?

Ik geloof dat er naast de nieuwe vormen van private eigendom, naast de schijnbare verrijking van dit rechtsinstituut door de grotere diversiteit van zijn objecten enerzijds, en de uitholling of verarming van ditzelfde instituut wanneer twee objecten, waarop het toepasselijk is, tegenover elkander komen te staan, anderzijds, naast dit alles, toch ook, wat betreft het begrip zelve van de private eigendom, een verwording zich aan het voltrekken is die de basis-opvatting ervan aan het wankelen brengt.

De formulering van een nieuwe opvatting van de private eigendom is niet gemakkelijk. Wij zijn allen nog aan het tasten.

De moeilijkheid ligt waarschijnlijk hierin dat wij opgevoed zijn en in de ban leven van grote juridische stelsels uit het verleden en vooral onder dit van het Romeinse recht en wat er later uit gegroeid is sinds zijn receptie in West-Europa.

Elk juridisch stelsel is innig verbonden met de economische ontwikkeling van de maatschappij. Het eigendomsrecht is niet te scheiden van deze economische ontwikkeling: «Le civiliste sait — en effet — reconnaissance de la propriété individuelle que s'affirme — immédiatement ou médiatement — toute la réglementation de l'activité économique dans nos systèmes sociaux» (9).

Wanneer de Code Napoléon het moderne, private eigendomsrecht formuleerde, dan deed het dit bewust in tegenstelling tot de leenroerige opvatting van het eigendomsrecht. De auteurs van de Code Napoléon waren hierin logisch met zichzelf, toen zij een eigendomsstelsel opbouwden dat hen aangepast leek bij de economische verhoudingen in de maatschappij van hun tijd.

Sindsdien heeft zich echter de meest ontzaglijke, meest diepgaande en meest ongehoorde economische ontwikkeling aller tijden voltrokken.

Geen enkele beschaving in het verleden heeft ooit zo drukt Prof. Vassali zich uit — que c'est sur la de productie-techniek opgevoerd zoals de onze het gsdan heeft.

Geen enkele beschaving heeft voor de materiële welstand van de massa zulke resultaten bereikt als de onze.

Nog nooit hebben de mensen zich over de wereld heen, maar meer bewust in elke georganiseerde nationale groep, in elke rechtsstaat, tengevolge van de ingewikkeldheid en de dooreengestrengeldheid van de maatschappelijke arbeid en van de diversiteit der grondstoffen en verbruiksartikelen, zo veelvuldig van elkander afhankelijk gevoeld.

Het gaat niet op, voor deze ongeëvenaarde, nooit vermoede en vroeger nooit tot zulke graad verwezenlijkte interdependentie van de individuele arbeidsprestaties, van de individuele verantwoordelijkheden en van alle hulpbronnen, voorbeelden van rechtsinstituten in het verleden te blijven zoeken. Het gaat niet op het private eigendomsrecht uit het verleden met lichte herzieningstoetsen aan deze volledig-nieuwe economische verhoudingen aan te passen.

Asser heeft in zijn «Handleiding tot de beoefening van het Nederlands Burgerlijk Recht» het klassiek

(9) Journal des Tribunaux, 1er juin 1952.

begrip van de private eigendom kernachtig omschreven :

« Eigendom is het meest volkomen recht, dat een »persoon over een zaak kan uitoefenen, waardoor de »zaak zo volledig mogelijk aan de eigenaar wordt »onderworpen. Deze kan in alle richtingen over de »zaak heersen; hij mag die in elk opzicht en met uit- »sluiting van ieder ander gebruiken of genieten; hij »mag de zaak uitsluitend behouden, en van iederen »houder terugvorderen; hij mag haar aan anderen »overdragen, verlaten en zelfs vernielen.

» Onbepaald is dus de eigendom; het is de samen- »vatting van alle denkbare, door de rechtsorde er- »kende bevoegdheden ten aanzien der zaak en de toe- »kenning daarvan aan één enkele persoon met uit- »sluiting van derden.

» De onbeperktetheit van den eigendom, zoals ons »recht die aan het Romeinse recht heeft ontleend, is »voor ons zakenrecht van centrale betekenis.» Zo besluit Asser (10).

Dit was ook de opvatting van Portalis, in de reeds aangehaalde rede :

« Le corps entier du code civil est consacré à définir » tout ce qui peut tenir à l'exercice du droit de pro- » priété; droit fondamental sur lequel toutes les insti- » tutions sociales reposent et qui, pour chaque individu, » est aussi précieux que la vie même, puisqu'il lui » assure les moyens de la conserver... Ce principe est » comme l'âme universelle de toute la législation » (11).

Zelfs de heer De Page, die nochtans veel onjuiste begrippen omtrent de klassieke opvattingen in zake eigendom terecht wijst, wordt er toe gebracht de principiële onbeperktetheit van het eigendomsrecht aldus te beschrijven :

« Le propriétaire peut tout faire, sauf ce que lui » est interdit par une loi ou par une convention » (12).

Hier komt nu juist de tweespalt.

Voor alle goederen : onroerende, roerende, lichamelijke, onlichamelijke, t.t.z. gronden, gebouwen, machines, uitvindingen, nijverheids-, handels- of vervoersinstallaties en werktuigen, die rechtstreeks of onrechtstreeks tot de voortbrenging van materiële, ja zelfs van intellectuele en artistieke verbruiks- en genotsmiddelen dienen, zijn dergelijke begrippen niet meer aanvaardbaar.

Het privaats belang van de eigenaar is niet langer meer van centrale betekenis

Het private eigendomsrecht is niet langer meer « l'âme universelle de toute la législation ».

De private eigenaar mag niet langer meer alles doen, tenzij wat hem door de wet of door een overeenkomst verboden is.

Gewis, wanneer het gaat om goederen die uitsluitend voor eigen gebruik dienen, die als het ware in zijn handen blijven voor het rechtstreekse genot van de eigenaar, voor deze goederen kan het traditionele eigendomsrecht nog gelden.

Maar voor alle goederen die rechtstreeks of onrechtstreeks van sociale betekenis zijn omdat hun bezit of hun aanwending of hun genot onvermijdelijk meerdere personen, en doorheen die personen wegens de sociale interdependentie weer andere mensen aanbelangen, voor al die goederen wordt het accent beslist verlegd.

Voor die goederen is zelfs niet het onderscheid tussen individuele eigendom, co-proprietieit of collectieve eigendom doorslaggevend, want, in tegenstelling tot de heer De Page en tot andere rechtsgeleerden dient opgemerkt dat het hier slechts modaliteiten zijn van het oude rechtsinstituut van de private eigendom en dat zij allen voor het algemeen belang, het algemeen welzijn en de algemene vrijheid dezelfde gevaren inhouden als de private eigendom (13).

Het overkoepelend begrip, mijn waarde Confrater, ligt hier niet in een nieuw « domaine éminent », in de nieuwe suzeriniteit van het maatschappelijk welzijn en van het levensbelang van allen.

Voor hen die mochten geloven dat dergelijke dissertaties buiten het veld van het positieve recht liggen zou ik willen verwijzen naar de studie van Géný over de onontbeerlijkheid van een minimum aan natuurrecht voor de wetenschappelijke bevruchting van alle positieve rechtsverschijnselen (14).

Nu dat ik U zo breedvoerig gezegd heb, mijn waarde Confrater, welke stellingen ik tegenover of naast de uwe wenste te verdedigen, rest mij een veel aangenaamer taak. Deze die er in bestaat U andermaal geluk te wensen, en ditmaal om de duidelijkheid en de keurigheid van uw betoog en ook omdat de ideeën en begrippen door U heden voorgedragen en ontwikkeld de dankbare aanleiding geweest zijn tot dit debat, waarbij ik nu de heer Stafhouder eerbiedig verzoek zich te willen vervoegen.

Rede van Mr M. SAND, Stafhouder der Balie

Mijn waarde Confrater,

In de eerste plaats zou ik wensen U een dubbel compliment toe te sturen.

Zoals de Heer Voorzitter het zoëven in herinnering bracht hebt U volledig aan mijn voorkeur beantwoord door een rechtskwestie te kiezen als onderwerp van uw rede. Niet echter een dor vraagstuk, waarvan de uiteenzetting ons het universitair onderwijs of de theorie der rechtsschrijvers zou in herinnering brengen, maar een rechtskwestie welke onmiddellijk verband houdt met het leven der mensen en met de evolutie der maatschappij. Een onderwerp, dat van een brandende actualiteit is en dat reeds vele denkers heeft aangetrokken.

En dit onderwerp hebt U behandeld, — en dit is het tweede compliment dat ik U toestuur, — met een

volstreekte gemoedsrust en een volledige objectiviteit. Iedereen zal het misschien niet met U eens zijn, maar al degenen die U gehoord hebben zullen U hulde brengen, niet alleen om reden van de door U gebezigde rechtstaal, die klaar en beknopt is, van uw redenering, die methodisch is, maar ook om reden van de scherpheid en van de verhevenheid van uw denken, dat ons dadelijk geleid heeft naar de hoogten van uit dewelke het behoorde dat uw onderwerp werd in ogenschouw genomen.

Overeenkomstig de traditie en misschien ook wel enigszins gedreven door zijn persoonlijke neigingen heeft uw Voorzitter na U te hebben geloofd, critiek uitgebracht op uw rede of, beter gezegd, heeft uw Voorzitter getracht critiek uit te brengen op het begrip van de eigendom, zoals dit voorkomt in het Burgerlijk Wetboek.

(10) Asser, IIe. Deel, 8e druk, blz. 106.

(11) Locré, édit. belge, t. IV, p. 84.

(12) De Page, t. V, n°s 890 suiv.

(13) E. Vandervelde : Le Socialisme contre l'Etat.

(14) Géný : Science et Technique en Droit privé positif, t. II, p. IV.

Ik kan geen ogenblik verbergen dat mijn voorkeur gaat naar uw uiteenzetting en naar de opvatting van de eigendom, welke, sedert anderhalve eeuw, geldt als basis van ons recht.

Het is mij niet bekend of de opstellers van het Burgerlijk Wetboek, wanneer ze dit laatste zouden uitgewerkt hebben in 1952, volledig de inzichten van uw Voorzitter zouden gevolgd hebben, en ik ben zo vrij er aan te twijfelen.

Maar het mag, in deze betwisting, geenszins uit het oog worden verloren dat, op het ogenblik dat het Burgerlijk Wetboek geboren werd, het niet een uitgangspunt was, maar wel een bereikt doel.

Voorzeker geldt in het Wetboek Napoleon de private eigendom, samen met de familie, als basis van ons burgerlijk recht.

Maar wanneer de Verklaring der rechten van de mens en de burger gewag maakte van de eigendom als een heilig en onschendbaar recht, was dit recht zopas na heftige strijd veroverd geworden. Een van de verdiensten van de revolutie had er juist in bestaan het eigendomsrecht los te maken van de belemmeringen der feodaliteit en der dode hand. De feodaliteit, die gedurende eeuwen de eigenaar, titularis van het nuttig dominium ondergeschikt had gehouden aan de heer, titularis van het rechtstreeks dominium. En de dode hand die, volgens de revolutionaire uitdrukking, het geheel omvatte van al de eigendommen toebehorende aan alle collectiviteiten.

Het eigendomsrecht, zoals het in het Burgerlijk Wetboek tot uiting kwam, bleek aldus een glorieus en democratische verovering te zijn. Het zou op brede wijze, zonder enige beperking of onderscheiding, voor alle Fransen, in hun hoedanigheid van individu, bereikbaar worden gesteld. In een volstrekte gelijkheid zouden alle burgers bevoegd worden om dit recht uit te oefenen. Het was de triomf en de bekroning van de individuele vrijheid die zich slechts kan doen gelden en die slechts kan bloeien wanneer de eigendom noch bestreden noch beperkt wordt en wanneer degene, die het eigendomsrecht bezit, het in volle meesterschap kan uitoefenen.

U hebt, mijn waarde Confrater, — zoals de commentatoren het gedaan hebben —, het voorbehoud en de begrenzingen onderlijnd waarmede de opstellers van het Wetboek het eigendomsrecht hebben omringd en U hebt er op gewezen hoe zijn absoluut karakter gematigd werd in art. 537 door de bewoordingen «behoudens de bij de wetten bepaalde wijzigingen», en in het art. 544 door het voorbehoud «mits er geen gebruik van gemaakt wordt dat strijdig is met de wetten of met de verordeningen».

Er is alle reden om dit voorbehoud en die beperkingen te bewonderen. Zij hadden, bij de geboorte van het Wetboek, slechts een begrensde draagwijdte. Maar het schijnt wel dat tengevolge van een merkwaardige gave van doorzicht de opstellers van het Wetboek hebben begrepen dat de toekomst diende voorbehouden te blijven en dat de wet diende gemaakt te worden niet enkel voor de toenmalige generatie, maar ook voor de toekomstige generaties, met al de onbekenden die konden aangevoerd worden door een sociale evolutie welke door niemand met enige zekerheid kon worden voorzien.

En op die wijze, door dit voorbehoud dat ingelast werd in de artikelen 537 en 544 van het Burgerlijk Wetboek, heeft men aan deze beide sleutel-bepalingen van ons recht het uitzicht en de draagwijdte toegekend van wat wij in moderne terminologie zouden noemen een kaderwet. De wetgever neemt niet alle gevallen

en alle mogelijke toepassingen onder het oog. Hij formuleert stelregels en principes. De toepassing zal volgen, en zij sluit in zich de noodzakelijkheid de aanvankelijke regel aan te passen aan de nieuwe toevalligheden, zonder nochtans van de gestelde beginselen in hun grote lijnen en in het kader der oorspronkelijke wet af te wijken.

En wanneer, in feite, de opstellers van het Burgerlijk Wetboek ogenschijnlijk slechts de bedoeling hadden het voorbehoud, dat ze gebracht hadden aan het eigendomsrecht, hoofdzakelijk te beperken tot de verbintenissen spruitende uit de nabuurschap, hadden zij in de wet de kiem neergelegd van de menigvuldige begrenzingen en inkrimpingen welke wij heden ten dage kennen en die door U zo juist werden in herinnering gebracht.

Het begrip der nabuurschap is toegepast geworden niet enkel op de geuur, die de naastgelegen eigendom betreft, maar op al de leden van het sociale korps, beschouwd in hun bestaan, in hun gezondheid, in hun activiteit en in hun arbeid.

De mensen leven niet afgezonderd de ene van de andere. Zij zoeken toenadering en verenigen zich en zij komen er aldus toe hun krachten te vertiendubbel en te verhonderdvoudigen. Op deze wijze heeft men het ontstaan en de uitbreiding kunnen vaststellen van alle vormen van collectieve eigendom waarvan tegenwoordig het belang ten minste even groot is als dat van de individuele eigendom. Uitgaande van de mijnen heeft de collectieve eigendom zich voortdurend hernieuwd en zich uitgebreid tot een serie van andere voorwerpen: de spoorwegen, de electriciteit, de hydraulische energie, de grote industrie met haar reusachtig materiaal, en haar haast onbegrensde kapitalen. Dergelijke eigendom, wanneer hij privaats gebleven ware, zou door zijn economische en politieke kracht de macht van de staat hebben kunnen in gevaar brengen. Vandaar die wetgevingen die de collectieve eigendom beperken en er richting aan geven, die een zeker aantal der objecten, waarover de collectieve eigendom zich uitstrekt, terugbrengen in het publiek domein en die andere objecten, reglementeert of belast.

De syndicaten en de verenigingen van allerlei aard hebben eveneens in belangrijke mate de perspectieven van het Burgerlijk Wetboek verruimd en deze evolutie, zoals diegene van de collectieve eigendom, treedt buiten de oevers van het Burgerlijk Recht om te raken tot aan het staatsrecht en een belangrijke rol te spelen in de evolutie van het sociale leven.

En dan, in de plaats van een afzonderlijk leven voort te zetten, zijn de sociale klassen dichter tot elkaar genaderd, zij kunnen niet zonder de anderen. Het zou niets baten wanneer ze vijandig stonden de ene tegenover de andere. Een verstandige samenwerking tussen hen dringt zich op, evenzeer in het individueel als in het collectief belang. En men heeft zien tot stand en tot bloei komen de bescherming van de mens, van zijn gezondheid, van zijn arbeid, van zijn ouderdom, in een reeks maatregelen die beperkingen uitmaken van de vrijheid, zoals andere maatregelen begrenzingen waren van het eigendomsrecht.

Deze sociale veroveringen, die de individuele mens evenzeer verheffen als de maatschappij beschouwd in haar geheel, worden voorzeker niet tot stand gebracht zonder schokken, ongeduld van de eenen, weerstand van de anderen. Maar de afgelegde weg loopt steeds verder door. Het is een weg op dewelke men steeds voortschrijdt, doch waarop men nooit achteruit gaat.

Welnu, deze evolutie, deze beperkingen, deze nieuwe begrippen die het moderne leven beheersen, zijn, als

door een werkelijk mirakel, kunnen ingelast worden in ons burgerlijk recht van vóór honderd vijftig jaar. Het kader is er misschien wel iets door uitgerokken geworden, maar het heeft niet begeven. Wanneer men vandaag het Burgerlijk Wetboek zou herschrijven zouden voorzeker de artikelen 537 en 544 niet meer volstrekt op dezelfde wijze opgesteld worden als zulks het geval was in 1804. Men zou waarschijnlijk in de wet, tussen de essentiële regels die zij verkondigt, enkele principes vastleggen die thans gelden als uitzonderingen. Maar zou het resultaat wel erg verschillend zijn en zou het dan verantwoord zijn de grondige omverwerping in uitzicht te stellen van een systeem dat de toets doorstaan heeft en dat in elk geval gediend heeft als basis en als ruggesteun van een sociale ontwikkeling en van een evolutie, waarvan men zich, honderd jaar geleden, nog niet het minste gedacht kon vormen?

Het is waar dat wanneer de opstellers van het Burgerlijk Wetboek, al de burgers bevoegd hebben verklaard om te bezitten, in feite niet allen aan het bezit deelachtig zijn. Maar in de plaats van heel het systeem omver te werpen, behoort het niet veel meer de toegang van allen tot het eigendomsrecht te vergemakkelijken en deze beweging te bevorderen, namelijk door werken van onderlinge hulp, van spaar- en kredietkassen, die bestaan, doch waarvan men zou wensen de weldaden tot rijpere bloei te zien komen.

Bij deze ontwikkeling van de individuele eigendom voegt zich thans de erkenning van het recht op arbeid, dat door de jongste grondwetten wordt gehuldigd en dat slechts een nieuwe vorm is van het eigendomsrecht.

Wanneer de eigendom misschien niet meer een van de middelen is om de economische vrijheid van de mens te verzekeren, toch zal hij er een gelukkig gevolg van zijn en tegelijkertijd een waarborg van 's mensen politieke vrijheid. Het bezit van een goed, waarvan de burger zal kunnen gebruik maken, zoals hij het verkiest, waarborgt hem zijn onafhankelijkheid ten overstaan van allen en zelfs ten overstaan van de Staat.

U hebt U afgevraagd, mijn waarde Confrater, welk het doel is dat door de tegenwoordige beperkingen aan het eigendomsrecht wordt nagestreefd. U antwoordt op deze vraag door er op te wijzen dat deze beperkingen voor doel hebben de rechtmatige bescherming van belangen, die bestaan neven of boven de belangen van de eigenaar, belangen die ofwel individueel of collectief kunnen zijn.

Het begrip der collectieve belangen heeft altijd bestaan. Sedert enkele tientallen jaren heeft het zich slechts in belangrijke mate uitgebreid. Wat nu de individuele belangen betreft komen deze voor bij de bescherming van de huurder, van de pachter of van de handelaar tot aan deze van de werkmans. Dan wanneer het Wetboek enkel de zakelijke erfdienbaarheden kende van het lijdend erf tot het heersend erf, bestaan er nu plichten, verbintenissen en werkelijke dienstbaarheden van mens tot mens. Dit is aldus voortreffelijk, zowel van uit het individueel standpunt der menselijke waardigheid als van uit het standpunt der saamhoorigheid en der kracht van het sociale lichaam.

Laten wij niet stilstaan bij die pogingen tot het formuleren van een bepaling, die het eigendomsrecht willen beschouwen als een sociale functie, waardoor de bezitter van het eigendom verplicht wordt zijn goed te gebruiken met het doel de sociale rijkdom te verhogen. Het individu zou in dit geval enkel nog een

soort van kortstondige bewaarder zijn en de eigendom zou niet meer het karakter hebben van een subjectief recht.

Is het trouwens wel nodig zover te zoeken om een verklaring te vinden van de nieuwe rechten die ontstaan zijn alsook van de beperkingen die werden ingevoerd, zowel tussen deze rechten onderling, als ten overstaan van het eigendomsrecht, zoals het uitgedrukt werd in het Burgerlijk Wetboek?

De verklaring van deze nieuwe rechten en van deze nieuwe beperkingen, van hetgeen men genoemd heeft de proletarisatie van het burgerlijk recht, ligt ze niet heel eenvoudig opgesloten in de evolutie van de moderne wereld, in de uitgebreidheid zijner gedaante-vertwijelingen, in de samenhang en de toenadering die zich opdringen zowel aan de sociale klassen als aan de individuen, in de verbinding en de harmonie van hun activiteiten.

Even groot als het verschil is tussen de eerste handpersen van Gutenberg en de monsters welke heden ten dage de rotatievellen zijn met duizenden kamraden, even groot is het verschil tussen het eenvoudige leven van 1804 en het ingewikkelde leven van heden ten dage. Behoort het niet dat de rotatievellen en hun mechanisme geregeld en gesmeerd worden? En is het dan ook niet vereist dat tussen de mensen, tussen de klassen, tussen hun activiteiten, de stoten zouden vermeden worden en dat het onderling contact zou worden vergemakkelijkt in het belang van ieder en in het belang van allen?

Evenals in zijn simplistische opvatting, het eigendomsrecht beperkt is door de noodzakelijkheid niets te doen dat de geboort zou kunnen beletten hetzelfde recht uit te oefenen, zo ook vervoegen en verbinden zich de activiteiten in onze moderne maatschappij met het doel rijkdom te scheppen voor allen en geluk voor ieder, terwijl alles wat tegen deze dubbele doelstelling zou indruisen dient verbeterd of verwijderd.

Uw besluiten, mijn waarde Confrater, zijn niet verwijderd van de mijne. U hebt getracht ze te staven door rechtsmiddelen. Ik van mijn kant heb mij meer gehouden aan het observeren der feiten en ik meen dat zulks voldoende is.

Maar ten slotte, welk belang heeft het verschil van onze methodes. Zij zijn niet strijdig met elkaar. Zij vullen elkander aan en leiden tot dezelfde resultaten.

* * *

Mijnheer de Voorzitter, mijn waarde Confraters,

Ik zou niet willen eindigen zonder U te zeggen welke achtung en waardering de Stafhouder en de overheden der Orde gevoelen voor de activiteit van het Vlaams Pleitgenootschap en voor de werklust welke in uw midden heerst.

In de uitoefening der verplichtingen welke opgelegd zijn aan de stagisten verleent U ons een doeltreffende hulp, zowel door het inrichten van uwe pleitoefeningen als door de jaarlijkse examens welke aan de stagisten worden opgelegd en voor dewelke de Raad der Orde U delegatie heeft verleend.

In uw genootschap, waar ouderen en jongeren met elkaar in aanraking komen, leert u aan de beginnelingen de deugden die de traditie van onze Orde uitmaken en zonder dewelke de uitoefening van ons beroep niet denkbaar zou zijn. U leert hen door het woord en door uw voorbeeld de onverpoosde arbeid, de grenzeloze opofferingsgeest, de onafhankelijkheid en de waardigheid, de eerlijkheid, de loyauteit en de kiesheid. U geeft hun aanbevelingen van gematigdheid en voorzichtigheid, U verklaart hun de nood-

zakelijkheid en de grootheid der confraterniteit. U brengt hun de liefde bij tot ons beroep, zonder dewelke er geen werkelijke roeping kan bestaan noch hoop op weislagen.

Degene die aan de Balie deze deugden nastreeft en die werkelijk met het heilig vuur bezielde is, dient noodzakelijkerwijze te slagen. Hij zal min of meer snel het succes kennen, naar gelang zijn hoedanigheden en misschien ook naar gelang zijn goed geluk. Maar er zal een dag komen waarop een zaak hem op

het voorplan zal brengen. Zijn hoedanigheden, die zullen bekend geworden zijn in het midden van het Gerechtshof, zullen zich ook naar buiten doen gelden. En na jaren arbeid zal hij de beloning voor zijn inspanningen bekomen. Tracht U met vlijt voor te bereiden op deze stonde. Weest bezielde met de liefde voor uw beroep. Bewaart in U de liefde voor het Recht en voor de Gerechtigheid, die, naar de door U afgelegde eed, volledig uw activiteit dienen te beheersen.

RECHTSPRAAK

HOF VAN VERBREKING

1e Kamer. — 30 October 1952.

Voorzitter : M. Bail.

Raadsheer-Verslaggever : M. Bareel.

Advocaat-Generaal : M. Janssens de Bisthoven.

Verjarings- en vervalltermijnen. — Vervallenverklaring van een recht krachtens overeenkomst : ondersteld een vooraf bestaand recht. — Schorsing van vervallenverklaring krachtens artikel 1 van het wetsbesluit van 15 Mei 1940 niet mogelijk t.a.v. een niet bestaand recht.

Bij artikel 1 van het wetsbesluit van 15 Mei 1940 werden ten behoeve van zekere categorieën personen, o.m. elke verjaring en vervallenverklaring in burgerlijke en handelszaken alsmede elke vervallenverklaring krachtens overeenkomst voor de duur van de oorlog geschorst.

Uit het bestreden arrest blijkt, dat eiseres tot cassatie aan verweerster tot en met 15 Mei 1940 een onherroepelijk krediet had toegestaan, waarvan verweerster mocht gebruik maken mits zij zekere bescheiden zou overleggen; laatstgenoemde heeft pas op 14 Juni 1940 deze bescheiden overgelegd.

Een vervallenverklaring onderstelt een vooraf bestaand recht. Op 15 Mei 1940, op welke dag de termijn verstreek, gedurende dewelke van het krediet gebruik mocht worden gemaakt, had verweerster, die nog geen bescheiden had overgelegd, generlei recht verkregen op uitvoering van het toegestane krediet. De verbintenis van eiseres tot cassatie was immers afhankelijk gesteld van de vervulling van een opschortende voorwaarde, welke vervulling nog niet was ingetreden op de einddatum, die daartoe bij de overeenkomst was bepaald. Ten onrechte heeft het bestreden arrest derhalve artikel 1 van het wetsbesluit van 15 Mei 1940 toegepast op grond van het bestaan ter zake van een vervallenverklaring krachtens overeenkomst.

N.V. Banque d'Anvers t/ Englebert en C°.

Gelet op het bestreden arrest, de 16e November 1949 gewezen door het Hof van Beroep te Brussel;

Over het enig middel : schending van de artikelen 2 en 1134 van het Burgerlijk Wetboek, van artikelen 1 en 3, laatste alinea, van de besluitwet dd. 15 Mei 1940, betreffende de schorsing, tijdens de duur van de oorlog, van elke verjaring en vervallenverklaring in burgerlijke zaken en handelszaken, alsmede elke vervallenverklaring krachtens overeenkomst, en voor zoveel als nodig van artikel 3 van de besluitwet dd.

5 Mei 1944 betreffende de besluiten genomen door de secretarissen-generaal,

doordat, na te hebben vastgesteld dat eiseres in verbreking op 16 Februari 1940 aan verweerster, tot 15 Mei 1940, een onherroepelijk krediet had toegestaan waarvan, tot deze datum, gebruik kon gemaakt worden mits voorlegging van zekere bescheiden, en dat de bescheiden « waarvan de voorlegging haar de uitbetaling moest mogelijk maken van de som die het krediet vertegenwoordigde », door verweerster aan eiseres slechts voorgelegd werden op 14 Juni 1940, hetzij op het ogenblik waarop het krediet einde had genomen, het bestreden arrest eiseres niettemin veroordeelt tot betaling, in uitvoering van het krediet, van de som die er het voorwerp van uitmaakte om reden : 1) dat voormelde besluit dd. 15 Mei 1940 terugwerkt op de dag van het begin van de oorlogstijd; 2) dat het ten einde lopen van de termijn voorzien voor het gebruik van het krediet mits voorlegging van bescheiden een vervallenverklaring krachtens overeenkomst uitmaakt, dan wanneer :

1) de door artikel 1 van de besluitwet dd. 15 Mei 1940 uitgevaardigde schorsing slechts vanaf 16 Mei 1940, dag van het invoege treden van gezegd besluitwet, en dit zonder terugwerkende kracht wettelijk kan toegepast worden, waaruit volgt dat het een vervallenverklaring, definitief verwezenlijkt op 15 Mei 1940, vóór zijn in werking treden, niet geschorst noch a fortiori afgeschaft heeft;

2) het verstrijken van de overeengekomen duur van het krediet, tot dewelke de gelegenheid voor verweerster gebruik te maken van het krediet mits voorlegging van de voorzien bescheiden beperkt was, het ten einde lopen van een bedongen vervallmeebrengende termijn en een normale wijze van verval van het toegestaan krediet uitmaakt en geenszins een vervallenverklaring krachtens overeenkomst, en dat de besluitwet dd. 15 Mei 1940, moest ze als terugwerkende verondersteld worden, niet toelaat, in schending van de verplichtende kracht van het contract, de duur van dit laatste ten bate van verweerster — die van het krediet geen gebruik had gemaakt binnen de termijn waartoe dit gebruik was beperkt — te verlengen.

Over het tweede onderdeel van het middel :

Overwegende dat bij artikel 1 van het besluitwet van 15 Mei 1940 ten voordele van zekere categorieën personen tijdens de duur van de oorlog werden geschorst, onder meer elke verjaring en vervallenverklaring in burgerlijke en handelszaken, alsmede elke vervallenverklaring krachtens overeenkomst;

Overwegende dat het bestreden arrest vaststelt dat aanlegster, tot en met 15 Mei 1940, een onherroepelijk

krediet van 17.300 belgas had toegestaan, waarvan verweerster mocht gebruik maken mits het overleggen van zekere bescheiden;

Dat het arrest er op wijst dat verweerster pas op 14 Juni 1940 deze bescheiden heeft overgelegd;

Overwegende dat het tweede onderdeel van het middel aan het arrest verwijt zijn beslissing te hebben gegrond op de vaststelling ter zake van een vervallen verklaring krachtens overeenkomst;

Overwegende dat een vervallenverklaring een voortbestaand recht onderstelt;

Overwegende dat op 15 Mei 1940, datum waarop de termijn verstreek tijdens dewelke van het krediet gebruik mocht worden gemaakt, verweerster, die nog geen bescheiden had overgelegd, generlei recht had verkregen op de uitvoering door aanlegster van het toegestane krediet;

Dat immers de verbintenis van aanlegster afhankelijk was van een schortende voorwaarde welke op de uiterste daartoe bepaalde datum niet was vervuld;

Overwegende dat het dus ten onrechte is dat het arrest, om artikel 1 van het besluit-wet van 15 Mei 1940 toe te passen, steunt op het bestaan ter zake van een vervallenverklaring krachtens overeenkomst;

Om die redenen,

Verbreekt het bestreden arrest;

Beveelt dat onderhavig arrest zal overgeschreven worden in de registers van het Hof van Beroep te Brussel en dat melding er van zal gemaakt worden op de kant van de vernietigde beslissing;

Veroordeelt verweerster tot de kosten van de aanleg in verbreking;

Verwijst de zaak naar het Hof van Beroep te Gent.

NOOT: Het vernietigde arrest van het Hof van Beroep te Brussel verscheen in het R.W. 1949-'50, 1117.

HOF VAN VERBREKING

1e Kamer. — 30 October 1952.

Voorzitter: M. Bail.

Raadsheer-Verslaggever: M. Vandermersch.

Advocaat-Generaal: M. Janssens de Bisthoven.

Verbreking. — Niet voldoende gemotiveerde beslissing. — Welke voorschriften van de artikelen 402 en 403 Rv. moeten op straffe van nietigheid voor de afstand worden nagekomen?

Het bestreden arrest doet de beslissing, waarbij het de afstand van het verzet ongeldig verklaart, uitsluitend steunen op de overweging, dat de voorschriften van de artikelen 402 en 403 Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering «klaarblijkelijk» niet werden nageleefd. Daar het arrest verzuimd heeft nader te bepalen welke voorschriften van voormelde artikelen het als substantieel beschouwt en waarvan de niet-naleving de nietigheid van de betekende afstand van verzet ten gevolge zou hebben, is het Hof van Verbreking in de onmogelijkheid zijn toezicht uit te oefenen op de wettelijkheid van de bestreden beslissing.

Verbruggen en Vandenberghe t/ cs. Verbruggen.

Gelet op het bestreden arrest gewezen door het Hof van Beroep te Gent op 11 April 1951;

Over het enig middel van verbreking: schending van de artikelen 402, 403 van het Wetboek voor Burgerlijke Rechtspleging, 33 van de wet van 25 Maart 1876 op de bevoegdheid, 1319 van het Burgerlijk Wetboek en van de bewijskracht van de akte van beroep van 20 September 1950, waarbij eisers sub 5° en 8° afstand deden van hun vroeger ingediend verzet tegen het vonnis van de Rechtbank van eerste aanleg te Oudenaarde dd. 23 Juni 1950, van artikel 97 van de Grondwet;

doordat het bestreden arrest, na vastgesteld te hebben dat eisers sub 5° en 8° verstek gemaakt hadden in eerste aanleg, dat ze bij akte van 22 Augustus 1950 verzet aantekenden tegen het bij verstek uitgesproken vonnis, dat de verzetsakte geen schatting van de vordering bevatte, en dat gezegde eisers afstand deden van dit verzet in het exploit waarbij zij op 20 September 1950 hoger beroep betekenden,

beslist heeft dat de akte van afstand niet geldig was om reden dat de voorschriften van artikelen 402 en 403 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtspleging niet nageleefd werden,

daaruit afgeleid heeft dat het verzet bleef bestaan, en dat, bijgevolg, de schatting van het geding op meer dan 25.000 frank, door eisers in hun eerste grieven-schrift vóór het Hof genomen, «laattijdig» voorkwam, en het hoger beroep door eisers aangetekend niet ontvankelijk verklaard heeft, wegens gebrek aan toereikende schatting van de eis.

Eerste tak:

dan wanneer een akte van afstand, om geldig te zijn, niet noodzakelijkerwijze aan de voorschriften van artikelen 402 en 403 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtspleging moet beantwoorden,

dan wanneer noch de betekening door avoué, noch de handtekening door de partij, door artikel 402 voorzien, verplichtend zijn daar een afstand ook door deurwaarders-exploit mag gedaan, of door de partij later mag bevestigd worden,

dan wanneer de aanvaarding van de afstand door de tegenpartij, door artikel 403 voorzien, ook niet verplichtend is, onder meer wanneer het «rechterlijk contract» tussen partijen nog niet gesloten is,

en dan wanneer de afstand van verzet, uitdrukkelijk vervat in het beroepsexploot van 20 September 1950, in zich zelf geldig was, met het gevolg dat het verzet als onbestaande diende beschouwd te worden, en de schatting van de eis op meer dan 25.000 frank in het eerste grieven-schrift van eisers vóór het Hof van Beroep gedaan, volstond om de eis vatbaar te maken voor hoger beroep,

Tweede tak:

dan wanneer in alle geval het bestreden arrest geenszins bepaald heeft welke voorschriften van artikelen 402 en 403 in casu niet nageleefd werden,

wanneer het Hof dus niet bij machte is zijn controle-recht uit te oefenen over de wettelijkheid van de bestreden beslissing,

wanneer deze onduidelijkheid gelijk staat met een gebrek aan de door artikel 97 van de Grondwet vereiste motivering.

Over het tweede onderdeel van het middel:

Overwegende dat het bestreden arrest, wegens ontoereikende schatting van het geschil, het hoger beroep niet ontvankelijk verklaart door aanleggers ingesteld tegen een vonnis van 23 Juni 1950, waarbij de Rechtbank van eerste aanleg te Oudenaarde, uitspraak doende bij verstek jegens aanleggers onder nummers 5 tot 8, een notaris heeft aangesteld met opdracht over te gaan tot de verrichtingen van rekeningvereffening en verdeling van een huwelijks-gemeenschap en een nalatenschap;

Overwegende dat, tot staving dezer beslissing, het bestreden arrest vaststelt dat het geschil in eerste aanleg door eerste verweerder werd geschat op een bedrag dat de waarde van de hoogste aanleg niet bereikt, dat aanleggers onder nummers 5 tot 8 tegen het jegens hen bij verstek gewezen vonnis verzet hebben gedaan bij gemotiveerde akte van verzet, welke conclusies over de grond bevat, doch geen schatting van het geschil; dat, de door aanleggers in hun akte van hoger beroep betekende afstand van dit verzet ongeldig zijnde, het verzet is blijven voortbestaan, en de eerste door aanleggers genomen conclusies uitmaakt; dat het arrest uit deze vaststellingen afleidt dat de schatting van het geschil, naderhand door aanleggers in hun eerste grievenschrift vóór het Hof van Beroep gedaan, te laat en zonder uitwerkkel is;

Overwegende dat het arrest de beslissing waarbij het de afstand van het verzet ongeldig verklaart, uitsluitend steunt op de overweging dat de voorschriften van artikelen 402 en 403 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtspleging «klaarblijkelijk» niet werden nageleefd;

Overwegende dat, waar het zich onthouden heeft de voorschriften nader te bepalen van de artikelen 402 en 403 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtspleging, welke het als substantieel aanziet en waarvan de niet-naleving voor gevolg zou hebben de door aanleggers sub n° 5 tot 8 betekende afstand van verzet nietig en zonder uitwerkkel te maken, het het Hof van Verbreking in de onmogelijkheid stelt zijn toezicht uit te oefenen over de wettelijkheid der bestreden beslissing;

Overwegende dat daaruit volgt dat het middel gegrond is;

Om die redenen,

Verbreekt het bestreden arrest;

Beveelt dat onderhavig arrest zal overgeschreven worden in de registers van het Hof van Beroep te Gent en dat melding er van zal gemaakt worden op de kant van de vernietigde beslissing;

Voordeelt verweerders tot de kosten;

Verwijst de zaak naar het Hof van Beroep te Brussel.

Vlaamse Juristen,
abonneert U
op het
"Rechtskundig Weekblad"

RAAD VAN STATE

4e Kamer. — 10 December 1952

Voorzitter : M. Vranckx (verslaggever).

Raadsheren : M.M. Mast en Buch.

Advocaat : Mr A. Le Paige.

1. Rechtspleging. — Verzoekschrift. — Belang. (1)
2. Beroepen. — Architecten. (2 en 3)
3. Raad van State. — Geschil nietigverklaring. — Akten vatbaar voor beroep. — Advies. (3)

1. *Hij die met een architect heeft gehandeld, heeft er geen belang bij, met het oog op de verbreking van de overeenkomst wegens nietigheid van openbare orde, de nietigverklaring te vorderen van het Koninklijk Besluit dat de betrokkene machtigt het beroep van architect uit te oefenen, terwijl de overeenkomst was gesloten voordat het Koninklijk Besluit uitwerking kon hebben.*

2. *Artikel 7 der wet van 20 Februari 1939 is slechts toepasselijk op de Belgen die voldoen aan de eisen inzake het verlenen van de machtiging tot het voeren van de titel van architect en het uitoefenen van dat beroep.*

De Koning kan niet steunen op artikel 8, eerste lid, van dezelfde wet om die machtiging aan een vreemdeling te verlenen, wanneer geen tractaat van wederkerigheid met dezes land (ter zake Nederland) voorhanden is.

Op grond van het tweede lid van hetzelfde artikel kan de Koning een vreemdeling slechts machtigen om in België als architect op te treden voor een bepaald werk of voor werken waarvoor de medewerking van vreemde specialisten onmisbaar is, maar geen definitieve machtiging verlenen voor alle werken die tot het beroep van architect behoren.

3. *Het advies van de beroepscommissie tot bescherming van de titel en het beroep van architect is geen administratieve beslissing in de zin van artikel 9 der wet van 23 December 1946.*

Van Bogaert en Koninklijke Maatschappij der Bouwmeesters van Antwerpen t/ Belgische Staat
(Minister van Openbaar Onderwijs).

Gezien de verzoekschriften dd. 29 en 31 Maart 1952; Gelet op het bevel dd. 13 Mei 1952, waarbij de zaken ingeleid bij deze verzoekschriften, wegens verknoctheid werden samengevoegd;

Overwegende dat de beroepen strekken tot de vernietiging :

1) van het koninklijk besluit dd. 27 December 1951 waarbij Reyntjens Jan gemachtigd wordt het beroep van architect uit te oefenen, te rekenen van 11 Juni 1949;

2) in zoverre nodig, van de beslissing van de Beroepscommissie tot bescherming van de titel en het beroep van architect dd. 11 Juni 1949, houdende een gunstig advies over de aanvraag van Reyntjens Jan, wegens machtsoverschrijding, machtsafwending en vormonregelmatigheden;

Overwegende dat Reyntjens Jan, geboren te Meerssen (Nederland) op 15 Mei 1894, de Nederlandse nationaliteit bezit en sinds 1924 te Antwerpen het beroep van architect uitoefende; dat, op grond van de wet van 20 Februari 1939 tot bescherming van de titel en het beroep van architect, de Minister van Openbaar

Onderwijs het geval van Reyntjens Jan voor advies onderwierp aan de Beroepscommissie tot bescherming van de titel en het beroep van architect; dat de Beroepscommissie op 11 Juni 1949 een gunstig advies uitbracht over de aanvraag van verzoeker en dat het Koninklijk Besluit dd. 27 December 1951 hem machtigde van af 11 Juni 1949 het beroep van architect in België uit te oefenen; dat de verzoekers beweren van de bestreden beslissingen slechts kennis te hebben gehad door de inschrijving van Reyntjens Jan in het openbaar repertorium der architecten ter griffie van het provinciebestuur te Antwerpen ingevolge een inschrijvingsbesluit dd. 31 Januari 1952 van de Gouverneur der provincie Antwerpen; dat deze bewering door de tegenpartij niet wordt tegengesproken;

Overwegende dat de tegenpartij inroept dat de eerste verzoeker niet doet blijken van het bij artikel 11 van de wet van 23 December 1946 vereiste belang;

Overwegende dat de eerste verzoeker op 31 Augustus 1944 Reyntjens Jan belast heeft met het opmaken van de plannen en van de aanbestedingsvoorwaarden van een appartementsgebouw en hem als architect met de leiding der werken belastte; dat tussen beiden onenigheden ontstonden en de eerste verzoeker Reyntjens dagvaardde op 28 November 1949 in verbreking van bovenvermelde overeenkomst en zijn aanvraag tot verbreking steunde op de bewering dat Reyntjens rechtsgeldig het beroep van architect niet kon uitoefenen ingevolge de wet van 20 Februari 1939 en derhalve de overeenkomst aangetast was door een nietigheid van openbare orde; dat slechts in de loop van dit geding Reyntjens bij het bestreden besluit gemachtigd werd het ambt van architect uit te oefenen;

Overwegende dat de eerste verzoeker de vernietiging van het bestreden besluit wil bekomen ten einde voor de Rechtbank, waarbij bovenvermeld geding aanhangig is, deze vernietiging te kunnen inroepen; dat echter de overeenkomst tussen de eerste verzoeker en Reyntjens Jan werd gesloten voordat het bestreden Koninklijk Besluit uitwerking kon hebben, zodat de vernietiging er van de rechtsgeldigheid der overeenkomst niet kan beïnvloeden; dat derhalve de eerste verzoeker niet doet blijken van het bij de wet vereiste belang en het door hem ingesteld beroep niet ontvankelijk is;

Overwegende dat de tweede verzoekster tot staving van haar beroep laat gelden dat het bestreden Koninklijk Besluit een machtiging verleent waartoe de Koning, op grond van het tweede lid van artikel 8 van de wet van 20 Februari 1939, niet bevoegd is;

Overwegende dat de wet van 20 Februari 1939 op de bescherming van de titel en het beroep van architect een duidelijk onderscheid maakt tussen architecten die de Belgische nationaliteit bezitten en deze die een vreemde nationaliteit hebben; dat artikel 7 dezer wet de toelating verleent tot het voeren van de titel van architect en het uitoefenen van dit beroep aan personen van Belgische nationaliteit die de bij dit artikel gestelde voorwaarden vervullen; dat dit artikel niet toepasselijk is op vreemdelingen; dat, anderzijds, luidens het eerste lid van artikel 8, de architecten van vreemde nationaliteit in België de bouwkunst mogen uitoefenen en het voordeel van de wet van 20 Februari 1939 mogen genieten in zoverre de wederkerigheid in hun land van herkomst aangenomen is; dat tot heden geen tractaat van wederkerigheid met Nederland bestaat en derhalve de machtiging niet kon verleend worden op grond van het eerste lid van artikel 8;

Overwegende dat het bestreden Koninklijk Besluit evenmin kan gegrond zijn op het tweede lid van artikel 8, daar het aan verzoeker de machtiging ver-

leent om het beroep van architect uit te oefenen, terwijl, luidens deze bepaling, aan de personen van vreemde nationaliteit de toelating slechts mag verleend worden om als architect in België op te treden; dat uit de bewoordingen dezer bepaling en uit de voorbereidende werken die deze bepaling betreffen, voldoende blijkt dat deze toelating niet op een onbeperkte wijze kan verleend worden doch slechts met het oog op een bepaald werk of op werken waarvoor de medewerking van vreemde specialisten onmisbaar is; dat, in strijd met deze bepaling, het bestreden Koninklijk Besluit een toelating verleent die definitief is en voor alle mogelijke werken die tot het beroep van architect behoren;

Overwegende dat derhalve, bij het bestreden Koninklijk Besluit, de tegenpartij haar macht heeft overschreden;

Overwegende dat het advies van de Beroepscommissie tot bescherming van de titel en het beroep van architect geen administratieve beslissing is in de zin bedoeld bij artikel 9 van de wet van 23 December 1946; dat derhalve het beroep, in zover het strekt tot de vernietiging van dit advies, niet ontvankelijk is;

Besluit :

Artikel 1. Het beroep van Bogaert Florentinus is verworpen.

Artikel 2. De betaling van het recht van 300 frank, wegens kosten, valt ten laste van Van Bogaert Florentinus.

Artikel 3. Het Koninklijk Besluit van 27 December 1951 is vernietigd. Het beroep van de Koninklijke Maatschappij der Bouwmeester van Antwerpen is voor het overige verworpen.

Artikel 4. De betaling van het recht van 300 frank, wegens kosten, valt ten laste van de Staat.

Artikel 5. Dit arrest zal bij uittreksel op dezelfde wijze als het vernietigd besluit bekend gemaakt worden.

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

1e Kamer. — 26 November 1952.

Voorzitter : M. De Cock.

Raadsheren : M.M. J. Rutsaert en Van Hal.

Advocaat-generaal : M. Van den Eynde de Rivieren.

Advocaten : Mrs Delvosal, Vroman, Ambrachts
en Van der Haegen.

Faillissementsverklaring. — Hoedanigheid van koopman. — Niet gebleken zijn daarvan in de laatste zes maanden. — Nietigheid van de faillietverklaring.

Ter beantwoording van de vraag of de schuldenaar in de laatste zes maanden als koopman is opgetreden — zulks in verband met een faillissementsaanvraag — moet worden nagegaan of de in dat tijdvak door hem verrichte handelingen werkelijk van die aard zijn om hem de hoedanigheid van koopman te doen toekennen. In casu is van dergelijke handelingen niet gebleken, zodat de uitgesproken faillietverklaring nietig moet worden verklaard.

Du Bois t/ Mr Vroman q.q., N.V. Noudel en C°,
N.V. Hutheco en Wwe Steven-Pieret.

Gezien het hoger beroep door De Bois Armand ingesteld tegen het vonnis van 29 Mei 1952 der recht-

bank van Koophandel te Antwerpen, dat hem in staat van faillissement verklaart;

Overwegende dat dit beroep ontvankelijk voorkomt;

Overwegende dat, wat de partijen Steven (weduwe Marthe Steven) en de N.V. Noudel en Cie betreft, opnieuw is gedagvaard, zodat dit arrest als op tegenspraak gewezen ten opzichte van al de partijen dient beschouwd te worden overeenkomstig artikel 153 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering;

Overwegende dat beroeper aanvoert dat hij in de zes maanden, die zijn faillietverklaring voorafgingen, geen handelsdaden meer verrichtte, dat hij op 29 November 1951, zijnde zes maanden vóór de faillietverklaring op 29 Mei 1952, geen handelaar meer was;

Overwegende dat om deze bewering te ontzenuwen beroepen er op wijzen, dat beroeper eerst op 27 Mei 1952, zijnde 2 dagen vóór de faillietverklaring, zijn schrapping vroeg uit het handelsregister en als datum van werkelijke opheffing van handel de 15e Maart 1952 opgaf; dat hij in een akte van verzet van 26 April 1952 en in besluiten voor de rechtbank van koophandel te Antwerpen de hoedanigheid van handelaar heeft aangenomen; dat tijdens een strafrechtelijk onderzoek van Februari 1952, beroeper bekende « op het huidige ogenblik veel minder transacties te doen »;

Overwegende dat deze verklaringen en beweerde bekentenissen van beroeper geen afdoend bewijs uitmaken van zijn hoedanigheid van handelaar na 29 November 1951; dat het de vraag is, of de handelwijze van beroeper sedert voormelde datum hem werkelijk de hoedanigheid van handelaar moet doen toekennen (cf. Fredericq : *Traité* Bd. I, 1946, blz. 128);

Overwegende dat uit het onderzoek van de zaak desbetreffend alleen volgende elementen worden aangetroffen: 1° dat beroeper in Februari-Maart 1952 twee wissels aannam, die door de firma De Canniere et Forton getrokken werden; beroeper merkt hieromtrent op, zonder dat zijn beweringen worden tegengesproken, dat Forton zijn schoonbroeder is en deze schuld van telkens 5.000 frank door hem werd aangegaan om een andere schuld te delgen; dat deze schuld ten opzichte van Decannière en Forton een persoonlijk karakter vertoonde en niet in het faillissement werd aangemeld;

2° Dat beroeper zich rond 30 Juni 1952 in betrekking stelde met een zijner cliënten (brief Molinet van 1 Juli 1952): deze briefwisseling blijkt in werkelijkheid alleen een verzoek om inlichtingen te betreffen, aan Molinet gericht met betrekking tot een hangende procedure, doch geenszins het aangaan of voortzetten van een handelsdaad;

3° Dat beroeper op 10 Februari 1952 een bedrag van 95 frank stortte, hetwelk hij aan de Bank Van Mierlo en C° schuldig was, en aan de Standard Bank of South Africa Ltd. opdracht gaf een bedrag, dat hij aan de firma Gugelmann verschuldigd was, aan deze laatste over te maken, welke maatregel volgens de bewering van beroepen zelf in feite niet kon uitgevoerd worden om reden van de bestaande monetaire beperkingen;

Overwegende dat het feit onder Nr 2° geen handelsdaad uitmaakt en dat de enkele feiten, vermeld onder Nrs 1° en 3°, als men ze als handelsdaden zou willen beschouwen, in elk geval niet kunnen volstaan om aan beroeper de hoedanigheid van handelaar na 29 November 1951 te doen toekennen; dat het bewijs niet geleverd wordt van enige handeling, die hij met winstbejag na laatstvermelde datum zou gepleegd hebben; dat evenmin vereffeningshandelingen van zijn handelszaak zijn verricht, waarvan het karakter van

handelsdaden zou bewezen zijn (zie nopens het principe Verbr. 3 Februari 1887, Pas. 1887, I, 76); dat in elk geval geen voldoende aantal vereffeningshandelingen zijn verricht om beroeper als handelaar na 29 November 1951 te kunnen beschouwen;

Overwegende dat van het ogenblik af dat, het faillissement niet kan uitgesproken worden, de vraag of beroeper in staat van staking van betaling verkeert, in dit geding van belang ontbloomt is;

Om deze redenen,

Het Hof,

Gezien artikel 24 der Wet van 15 Juni 1935, waarvan toepassing werd gedaan,

Gehoord de Heer Substituut-procureur-generaal Colard in zijn advies, ter openbare zitting uitgebracht;

Rechtsdoende bij een arrest, dat ten opzichte van al de partijen als op tegenspraak gewezen moet beschouwd worden;

Ontvangt het hoger beroep, er recht op doende, verklaart het gegrond, zegt voor recht dat de beroepen het bewijs niet geleverd hebben dat beroeper nog handelaar was op 29 November 1951; doet dienvolgens het bestreden vonnis te niet, verklaart de eis, uitgaande van de beroepen Naamloze vennootschap Noudel en Cie, naamloze vennootschap Hutheco, en weduwe Marthe Steven ongegrond en wijst hem ervan af;

Veroordeelt deze beroepen tot de kosten van eerste aanleg en van hoger beroep, die van de partij Vroman q.q. inbegrepen, doch de kosten van herhaalde dagvaarding uitgezonderd, welke kosten alleen ten laste van beroepene weduwe Marthe Steven en de naamloze vennootschap Noudel en Cie worden gelegd.

HOF VAN BEROEP TE GENT

3e Kamer. — 12 Juni 1952.

Voorzitter : M. De Brabandere.

Raadsheren : MM. De Walque en Vanparys.

Advocaat-generaal : M. Vanhoudt.

Advocaten : Mrs Haus, Hubené, Standaert en Leboucq.

1. Verkeersongeval tevens arbeidsongeval. — Medeberekening van de vergoedingen voor betaald verlof in het basisloon van het slachtoffer. — De vordering van de verzekeraar tegen arbeidsongevallen steunt uitsluitend op het feit, dat hij in de plaats gesteld wordt van het slachtoffer of zijn rechthebbenden in de mate van de door hem aan dezen werkelijk gedane betalingen. — De verzekeraar heeft dus geen recht op het bedrag van het door hem gevestigde kapitaal (gekapitaliseerde rente), noch op het bedrag van het zogenaamde « rentebrevet ». — Gevolgen van het verbod van samenvoeging van de eigenlijke schadevergoeding en de vergoeding wegens arbeidsongeval.
2. Hoger beroep. — Artikel 464, lid 1, Rv. is niet van openbare orde.

1. Voor het bepalen van het basisloon van het loon van het slachtoffer van een verkeersongeval — tevens arbeidsongeval — komen mede in aanmerking de voor betaald verlof uitgekeerde vergoedingen, die immers behoren tot hetgeen de werknemer voor zijn arbeid toekomt.

De vordering van de verzekeraar tegen arbeidsongevallen vindt uitsluitend haar grond in de inde-

plaatsstelling; de verzekeraar neemt dus slechts de plaats in van het slachtoffer of zijn rechthebbenden in de mate van de door hem aan deze werkelijk gedane betalingen en is dan ook slechts in die mate gerechtigd om schadevergoeding te vorderen. De vestiging van een gekapitaliseerde rente, zelfs indien zij voor de verzekeraar een onherroepelijk verlies oplevert, maakt geen herstel uit van de door de rechthebbenden van het slachtoffer geleden schade en ook geen werkelijke aan dezen gedane betaling, maar een buiten deze rechthebbenden om geschiedende technische verrichting, te weten het storten van een wiskundige reserve, vereist door de wettelijk vastgestelde werkwijze van de arbeidsongevallenverzekering en strekkende tot de onbeperkte beveiliging van de aan de rechthebbenden verschuldigde betalingen. Het gevestigde kapitaal komt niet steeds aan de rechthebbenden ten goede, onder meer niet bij vroegtijdig overlijden van dezen. Dit kapitaal is niet slechts bestemd voor de uitbetalingen wegens het ongeval, in verband waarmede het gevestigd is, maar ook eventueel voor uitbetalingen wegens andere arbeidsongevallen. De verzekeraar — of eventueel de Spaarkas — waarbij de gekapitaliseerde rente gevestigd is, ontvangt dat kapitaal, hetwelk wezenlijk een wiskundige reserve is, niet als lasthebber van de rechthebbenden op de vergoeding wegens het arbeidsongeval, daar hij daarbij niet optreedt voor rekening van deze rechthebbenden, doch witsluitend als bij de wet aangewezen om binnen het raam van de verzekering en de beveiliging van de uit te betalen forfaitaire vergoedingen met deze wiskundige reserve, eventueel met andere wiskundige reserves, bij langer overleven van de rechthebbenden op een lijfrente de uitbetaling van de vergoedingen te verzekeren.

Het opmaken of overmaken aan de rechthebbenden van het slachtoffer van een «rentebrevet» maakt evenmin een herstel uit van de door dezen geleden schade en ook geen werkelijk aan hun gedane betaling, daar zulks slechts een aan de betaling of een aan het herstel voorafgaande rechtshandeling is, waarin de verbintenis tot betaling van de rente aan de rechthebbenden nader omschreven wordt.

Op grond van het bovenoverwogene kunnen deze niet in werkelijkheid aan de rechthebbenden van het slachtoffer uitbetaalde bedragen niet gevorderd worden van hem, aan wiens schuld het ongeval te wijten is, of van degene, die voor hem verantwoordelijk is.

Wegens het verbod van samenvoeging van de eigenlijke schadevergoeding en de vergoeding wegens arbeidsongeval dienen van de door de voor het ongeval verantwoordelijke persoon te betalen schadevergoeding slechts te worden afgetrokken de bedragen, die metterdaad aan de rechthebbenden van het slachtoffer zijn uitbetaald als forfaitaire vergoeding wegens het arbeidsongeval. De in de toekomst aan de rechthebbenden uit te betalen rente mag niet worden afgetrokken, daar wat betreft deze bedragen wegens de bij art. 19 van de Arbeidsongevallenwet bepaalde bevrijding van verbintenissen in geval van werkelijke betaling der schadevergoeding daar de voor het ongeval verantwoordelijke persoon nooit samenvoeging van vergoedingen zal mogen geschieden.

Ten aanzien van het verlies van inkomen, dat de rechthebbenden van het slachtoffer door diens overlijden lijden, is de voor het ongeval verantwoordelijke persoon aldus tot niets meer gehouden dan tot betaling van de gehele door het ongeval ontstane

schade, wat hij eveneens zou geweest zijn, indien het ongeval niet tevens een arbeidsongeval was geweest.

2. Het in het eerste lid van art. 464 Rv. vervatte verbod om in hoger beroep een nieuwe eis te doen, is niet van openbare orde en vindt dus geen toepassing indien de tegenpartij zich daarop niet beroept.

O. M., We Coppens-De Neef & N.V. L'Urbaine
t/ Meganck en Verstraeten.

Overwegende dat verdachte, de burgerlijk verantwoordelijke partij, de burgerlijke partijen De Neef Marie en de N.V. «L'Urbaine», alsook het Openbaar Ministerie tijdig en regelmatig hoger beroep hebben ingesteld;

A. Over de strafvordering :

Overwegende dat de onder B en C ten laste gelegde feiten op 14 Juli 1949 zouden gepleegd zijn en de strafvordering daaromtrent, dewijl het gaat om inbreuken op het verkeersreglement, derhalve door verjaring vervallen is; dat desondanks de feiten, in deze telastleggingen omschreven, door het Hof nog mogen beoordeeld worden als bestanddelen van de telastlegging A. wegens gebrek aan vooruitzicht of voorzorg;

Overwegende dat de telastlegging A vóór het Hof bewezen gebleven is en dat de wegens de tot één feit samengevoegde telastleggingen A, B en C opgelegde straf als een gepaste beteugeling voorkomt van de thans nog alleen gehandhaafde telastlegging A, met aanneming van de in eerste aanleg aangeduide verzachtende omstandigheden;

dat een eerste gebrek aan vooruitzicht bij verdachte hierin bestond dat hij, na zijn wagen tot stilstand gebracht te hebben, aan de zijde van het verkeer uitstapte, alhoewel het voor hem best mogelijk was zulks langs de tegenovergestelde zijde te doen; dat immers de persoon, die rechts van verdachte in de stuurhut van de vrachtwagen gezeten was, het rechts uitstappen van verdachte geenszins verhinderde;

dat verdachte verder te voet de rijweg overstak zonder zich er van te vergewissen of hij de weggebruikers, komende uit de richting, door hem zoëven en door het slachtoffer gevolgd, niet zou hinderen;

dat immers, rekening houdend met de plaats van de aanrijding en met de snelheid, waarmede blijkbaar verdachte en het slachtoffer vooruitgingen, het slachtoffer reeds nagenoeg op de hoogte moet geweest zijn van de uiterste achterkant van de vrachtwagen en in de verlenging van de opgenomen remsporen op het ogenblik dat verdachte de rijweg begon over te steken; dat derhalve verdachte, indien hij ook maar even in de richting, welke hij zoëven zelf volgde, uitgekeken had, het slachtoffer dadelijk had opgemerkt en tevens geweten had, dat hij het onvermijdelijk moest hinderen indien hij de rijweg op dat ogenblik overstak; dat dit gebrek aan voorzorg, waardoor verdachte verwaarloosde zijn hierboven beschreven gebrek aan vooruitzicht te verhelpen — gevoegd bij dat gebrek aan vooruitzicht —, de aanrijding en meteen de dood van Coppens Charles tot gevolg had;

B. Over de burgerlijke vorderingen :

Overwegende dat, om de door het Hof overgenomen beweegredenen de eerste rechter terecht aannam dat het slachtoffer geen enkel verwijt treft;

dat het slachtoffer gerechtigd en wellicht gehouden

was op het ogenblik der aanrijding de rechterhelft van de rijweg vrij te laten aan de vrachtwagen van verdachte, welke hij ingehaald had en wilde voorsteken, onder meer omdat deze vrachtwagen slechts nagenoeg 0,50 m. van de rechterhelft van de rijweg vrijliet; dat het voorbijsteken van de vrachtwagen op de linkerhelft van de rijweg, op een afstand van 1,40 m. van de uiterste linkerkant van de vrachtwagen, helemaal geen fout en veeleer een daad van vooruitzicht uitmaakte vanwege het slachtoffer;

dat verdachte alleen de verantwoordelijkheid draagt voor het ongeval en zijn schadelijke gevolgen;

1) Burgerlijke partij N.V. « L'Urbaine » :

Overwegende dat in het bestreden vonnis terecht werd aangenomen, dat het ongeval als een arbeidsongeval moest worden aangemerkt; dat, waar verdachte en de voor hem burgerlijk verantwoordelijke partij beweren dat het slachtoffer « zijn werk om 17 uur geëindigd had » op de dag van het ongeval, zulks in strijd is met het bewezene, onder meer de stukken 5 en 6 van de bundel 68; dat, indien het juist is dat de door de vrederechter te Wetteren vastgestelde overeenkomst niet werkt tegenover derden, de vrederechter toch gehouden is na te gaan of de overeenkomst niet strijdig is met de wet en dat de rechter over de feiten in deze vastgestelde overeenkomst een door hem vrij te waarderen bewijselement mag vinden van het bestaan van het arbeidsongeval; dat deze overeenkomst samen met de stukken 5 en 6 van de bundel 68 bewijzen dat de aanrijding, waarbij Coppens Charles op 14 Juni 1949 het leven verloor, voor het slachtoffer een arbeidsongeval was;

Overwegende dat ten onrechte betwist wordt, dat het basisloon van het slachtoffer 58.348,40 fr. bedraagt onder voorwendsel, dat in dit loon de vergoedingen, voor betaald verlof uitgekeerd, niet mogen meegerekend worden; dat deze vergoedingen immers behoren tot hetgeen de werknemer in ruil voor zijn arbeid mag eisen en dat overigens de werkgever van het slachtoffer deze vergoedingen aanzag als deel uitmakend van het loon (zie stuk 14 van de bundel, vermeld onder nummer 68 van de strafbundel);

Overwegende dat door de eerste rechter aan deze burgerlijke partij bij wijze van schadevergoeding onder meer de kapitalen werden toegekend, gevormd tot uitbetaling aan de rechthebbenden van het slachtoffer van de renten, welke wegens het arbeidsongeval verschuldigd zijn;

dat echter deze burgerlijke partij, arbeidsongevallen-verzekeraar, wiens vordering uitsluitend gegrond is op de indeplaatsstelling, slechts de plaats inneemt van het slachtoffer of zijn rechthebbenden in de mate van de door haar aan dezen metterdaad gedane betalingen — benevens de betalingen door de verzekeraar gedaan tot herstel van de schade, te weten in onderhavig geval hospitaal-, dokters- en begrafeniskosten en dan ook slechts in die mate gerechtigd is schadevergoeding te vorderen (zie Verbr. 15-4-1940, Pas. 121 en Verbr. 6-4-1949, Pas. 266);

dat de vestiging van een gekapitaliseerde rente, zelfs indien zulks voor de burgerlijke partij een onherroepelijk verlies oplevert, geen herstel uitmaakt van de door de rechthebbenden van het slachtoffer geleden schade en ook geen betaling metterdaad aan dezen gedaan, maar uitsluitend een buiten deze rechthebbenden om geschiedende technische bewerking, te weten het storten van een wiskundige reserve, vereist door de wettelijk vastgestelde werkwijze van de arbeidsongevallenverzekering en gericht op de onbe-

perkte beveiliging van de aan de rechthebbenden verschuldigde betalingen; dat te dezer onder meer mag aangestipt dat het gevestigde kapitaal niet steeds geheel aan de rechthebbenden ten goede komt, onder meer niet bij vroegtijdig overlijden van deze rechthebbenden, en dat dit kapitaal niet slechts bestemd is voor de uitbetalingen wegens het ongeval, in verband waarmee het gevestigd werd, maar ook gebeurlijk voor uitbetalingen wegens andere arbeidsongevallen (zie studie van Mr Wets, Bulletin des Assurances, 1952, aflevering 123, blz. 10, fine en II); dat de verzekeraar — of gebeurlijk de Spaarkas — waarbij de gekapitaliseerde rente gevestigd is, dit kapitaal, dat wezenlijk een wiskundige reserve is, niet ontvangt als lasthebber van de rechthebbenden op de vergoeding wegens het arbeidsongeval, daar hij daarbij niet optreedt voor rekening van deze rechthebbenden, maar uitsluitend als wettelijk aangesteld is, in het raam van de verzekering en de beveiliging van de uit te betalen forfaitaire vergoedingen, om met deze wiskundige reserve en gebeurlijk met andere wiskundige reserves bij langer overleven van de rechthebbende op een lijfrente, de uitbetalingen van de vergoedingen te verzekeren;

dat het opmaken of overmaken aan de rechthebbenden van het slachtoffer van een rentebrevet evenmin een herstel uitmaakt van de door dezen geleden schade en ook geen betaling metterdaad aan hen gedaan, daar zulks slechts een aan de betaling of aan het herstel voorafgaande rechtshandeling is, waarin de verbintenis tot betaling van de rente aan de rechthebbenden — in onderhavig geval, na de uitkering van één derde van de rente in kapitaal — nader omschreven wordt;

Overwegende dat de burgerlijke partij derhalve slechts gerechtigd is van het door haar gevorderd bedrag van 336.385,90 fr. de volgende sommen te eisen (zie stukken 49 en besluiten voor de burgerlijke partij De Neef, dd. 27 April 1952) :

vergoeding, één dag	fr. 79,90
hospitaalkosten	200,—
begrafeniskosten	2.500,—
dokterskosten	970,—
1/3 van de rente uitgekeerd in kapitaal	71.871,—
3 renten uitbetaald aan de weduwe	27.696,—
(in haar besluiten berekent de B.P. de rente van van de weduwe ten onrechte op 9.231 fr. terwijl zij 9.232 fr. bedraagt)	
3 renten uitbetaald aan de kinderen	56.512,—
	fr. 159.828,90

2. Burgerlijke partij De Neef Marie :

Overwegende dat in verband met de stoffelijke schade wegens derving van inkomen in het bestreden vonnis terecht werd bepaald, dat het basisinkomen van het slachtoffer op 58.348,40 frank diende te worden vastgesteld, daar dit bedrag overeenstemt met hetgeen het slachtoffer metterdaad aan inkomsten inbracht en met hetgeen thans wegvalt ten nadele van de burgerlijke partij; dat de aftrek wegens onderhoud van het slachtoffer — beter omschreven als aftrek wegens de uitgaven, welke ingevolge het overlijden van het slachtoffer vervallen — en de vermenigvuldiger in het bestreden vonnis toegepast, door geen der partijen betwist werden; dat aldus het totaal verlies aan inkomen vaststaat op 473.011,11 frank;

Overwegende dat wegens het verbod van samenvoeging van schadevergoeding en vergoeding wegens arbeidsongeval, van de door de verantwoordelijke aan het ongeval te betalen schadevergoeding slechts deze

bedragen dienen te worden afgetrokken, welke aan de rechthebbenden van het slachtoffer metterdaad werden uitbetaald als forfaitaire vergoeding wegens het arbeidsongeval; dat de in de toekomst aan de rechthebbenden uit te betalen renten niet dienen te worden afgetrokken, daar nopens deze bedragen, wegens de bevrijding van verbintenissen voorzien bij artikel 19 van de Arbeidsongevallenwet in geval van werkelijke betaling der schadevergoeding door de verantwoordelijke voor het ongeval, nooit samenvoeging van vergoedingen zal mogen geschieden;

dat aldus van het totaal inkomensverlies dient afgetrokken te worden hetgeen de rechthebbenden ontvingen van de wetsverzekeraar in kapitaal of in rente, dit wil zeggen: $71.871 + 26.696 + 56.512 = 156.079$ frank en dat diensgevolge als schade voor de burgerlijke partij, optredend in eigen naam, wegens derving van inkomen blijft bestaan een bedrag van 316.932,11 frank;

dat aldus de verantwoordelijke voor het ongeval ten aanzien van het inkomensverlies, ontstaan door het overlijden van het slachtoffer, tot niets meer zal gehouden zijn dan tot het betalen van de gehele door het ongeval ontstane schade, wat hij eveneens zou geweest zijn, indien het ongeval niet tevens een arbeidsongeval geweest was;

Overwegende dat deze burgerlijke partij vóór de eerste rechter in haar besluiten dd. 5 Maart 1951 uitdrukkelijk voorbehoud maakte mopens het bedrag van haar vordering ten einde gebeurlijk het gedeelte der schadevergoeding te vorderen, dat aan de burgerlijke partij N.V. «L'Urbaine» zou ontzegd worden; dat aldus het verhogen van het bedrag der schadevergoeding met het gedeelte dat gebeurlijk aan de burgerlijke partij «L'Urbaine» zou ontzegd worden, niet als een nieuwe eis voorkomt; dat overigens het verbod vervat in artikel 464 Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering, de openbare orde niet raakt en dat verdachte en de voor hem burgerlijke verantwoordelijke partij de vordering van de burgerlijke partij De Neef Marie niet betwisten op grond van voormeld artikel 464;

Overwegende dat de eerste rechter op passende en billijke wijze de bedragen wegens onstoffelijke schade heeft vastgesteld en terecht heeft beslist, dat er geen vergoeding diende te worden toegekend wegens onstoffelijke schade, ondergaan door het slachtoffer, daar uit de stukken I, blz. 3, 6 en 12, blijkt dat het slachtoffer vanaf het ongeval tot aan zijn overlijden buiten kennis gebleven is;

C. Over de burgerlijke verantwoordelijkheid :

Overwegende dat de tweede gedaagde, Verstraete André, burgerlijk verantwoordelijk is voor verdachte, daar deze laatste het ongeval veroorzaakte gedurende zijn bedrijvigheid, welke hij uitoefende als werknemer van Verstraeten André en op het ogenblik van het ongeval aan zijn werkgever ondergeschikt was;

Om deze redenen,

Het Hof,
wijzende op tegenspraak,
verklaart de ingestelde beroepen ontvankelijk en, gelet op artikel 24 der wet van 15 Juni 1935, artikel 211 van het Wetboek van Strafvordering en de door de eerste rechter aangehaalde wetsbepalingen, uitgezonderd de artikelen 15-2 en 22-3 K. B. dd. 1 Februari 1934, hier niet meer van toepassing; gelet op artikel 7 der wet van 1 Augustus 1899, alle wets-

bepalingen welke door de heer Voorzitter op deze terechtzitting aangeduid zijn geworden,

1. Over de strafvordering :

Doet het bestreden vonnis te niet, waar het de telastleggingen B en C als bewezen heeft aangezien en, ten deze opnieuw wijzende, verklaart de strafvordering deswege door verjaring vervallen,

bevestigt het bestreden vonnis in zijn overige beschikkingen, met dien verstande dat de straf, uitgesproken wegens de samengevoegde feiten A en B en C, als beteugeling zal gelden van de alhier nog enkel behouden telastlegging A en dat de lijfswang, uitgesproken voor de tenuitvoerlegging van de veroordeling betreffende de kosten van de strafvordering, eveneens zal gelden ten aanzien van deze kosten in hoger beroep;

II. Over de burgerlijke vorderingen :

Doet het bestreden vonnis te niet in zijn beschikkingen over de vordering van de burgerlijke partij «L'Urbaine» en eveneens over die van de burgerlijke partij De Neef Marie, ten aanzien van het herstel der stoffelijke schade, en dienaangaande opnieuw wijzende, veroordeelt de verdachte en de voor hem burgerlijk verantwoordelijke Verstraeten André, hoofdelijk om te betalen :

a) aan de burgerlijke partij N.V. «L'Urbaine» de som van 950.828,90 frank met de gerechtelijke intresten vanaf 20 December 1950, datum der stelling als burgerlijke partij;

b) aan de burgerlijke partij De Neef Marie, optredend in eigen naam, de som van 316.932,11 frank tot herstel van de stoffelijke schade, met de vergoedende intresten vanaf 14 Juli 1949, datum van het ongeval, tot 20 December 1950, datum van de stelling als burgerlijke partij, en met de gerechtelijke intresten vanaf deze laatste datum;

Bevestigt het bestreden vonnis in zijn vorige beschikkingen met dien verstande, dat verdachte en de voor hem burgerlijk verantwoordelijke veroordeeld worden om hoofdelijk als vergoeding van onstoffelijke schade te betalen aan de burgerlijke partij De Neef Marie, optredend in eigen naam, de som van 100.000 frank; aan dezelfde burgerlijke partij, optredend als vertegenwoordigster van haar minderjarige kinderen Jerome en Désiré Coppens, de som van 50.000 frank, telkens met de vergoedende intresten en de gerechtelijke intresten vanaf de data; onderscheidenlijk hierboven bepaald;

Verklaart de vordering van de burgerlijke partij N.V. «L'Urbaine» voor het meer gevorderde onontvankelijk en van de burgerlijke partij De Neef Marie voor het meer gevorderde ongegrond;

Veroordeelt verdachte en de voor hem burgerlijk verantwoordelijke partij hoofdelijk in de kosten van hoger beroep op de strafvordering en op de burgerlijke vorderingen;

Verwerpt als ongegrond alle met voorgaande beschikkingen strijdige besluiten.

NOOT : Tegen bovenstaand arrest is voorziening in verbreking ingesteld.

Abonneert U op Rechtskundig Weekblad

BURGERLIJKE RECHTBANK TE KORTRIJK

Kortgeding. — 4 December 1952.

Voorzitter : M. De Necker.

Advocaten : Mrs Roelandts en Sagon.

Bevoegdheid (in burgerlijke zaken). — De Voorzitter der Rechtbank in kortgeding is bevoegd de tenuitvoerlegging te schorsen van een bij voorraad uitvoerbaar vonnis van de Rechtbank van Koophandel.

De Voorzitter in kortgeding is bevoegd de schorsing te bevelen van de tenuitvoerlegging van een bij voorraad uitvoerbaar vonnis. De bewoordingen van artikel 11 van de wet van 25 Maart 1876, gewijzigd bij de wet van 26 December 1891 (alle andere gevallen) luiden immers algemeen; ook uit de geschiedenis van de totstandkoming van voormelde wet van 1891 blijkt, dat die woorden slaan op de geschillen omtrent de tenuitvoerlegging van rechterlijke beslissingen. Ook artikel 806 Rv. bepaalt deze bevoegdheid in uitdrukkelijke bewoordingen (in « alle spoedeisende gevallen »). Het vonnis zelf blijft onaangetaast, wanneer zijn tenuitvoerlegging voorlopig geschorst wordt.

De bij artikel 459 Rv. gestelde beperking moet als uitzonderingsbepaling beperkend worden uitgelegd en is dus alleen van toepassing op de Hoven van Beroep en eventueel op de Rechtbanken van eerste aanleg, rechtdoende in hoger beroep.

Een last door de eiser aan zijn advocaat gegeven om de procedure van tenuitvoerlegging te doen stopzetten, is in principe « ad nutum » voor herroeping vatbaar. Zodanige last is derhalve geen grond tot schorsing der tenuitvoerlegging van het bij voorraad uitvoerbare vonnis.

Noppe t/ Desmet, Vandenbroucke en Messely.

Overwegende dat de eis strekt tot het verklaren voor recht, dat aan verweerders verbod wordt opgelegd tot de tenuitvoerlegging over te gaan van het vonnis van de Rechtbank van Koophandel te Kortrijk dd. 26 April 1952, zolang de Rechtbank zelf daarover niet beslist heeft;

1° In feite :

Overwegende dat Robert Desmet, eerste verweerder in kortgeding, op 26 April 1952 van de Rechtbank van Koophandel te Kortrijk een vonnis bekwam, waarbij eiser, Noppe Georges, veroordeeld werd tot betaling van 51.823,80 frank met de wettelijke rente van af 24 October 1951 aan eiser Desmet;

Dat Noppe de veroordeling in vrijwaring van Eeckhout Albert ten zijnen voordele bekwam;

Overwegende dat dit vonnis van rechtswege uitvoerbaar was bij voorraad;

Overwegende daarbij dat bij exploit van 29 Mei 1952 dit vonnis door Desmet aan Noppe betekend werd, die het op zijn beurt op 3 Juni 1952 aan Eeckhout liet betekenen met bevel van betaling;

Overwegende dat eerste verweerder Desmet door deurwaarder Messely beslag van tenuitvoerlegging deed leggen op de roerende goederen van eiser op 12 Augustus 1952 en deze op zijn beurt op 6 September 1952 door deurwaarder Plovier proces-verbaal van vergelijking liet opmaken van de goederen van Eeckhout;

Overwegende dat verweerder Desmet door deur-

waarder Messely op 8 November 1952 aan eiser liet betekenen, dat hij op 27 November 1952, te 9 u. 30, zou laten overgaan tot de openbare verkoping van zijn meubels, ter uitvoering van de inbeslagneming;

2° In rechte :**A. Wat betreft de bevoegdheid :**

Overwegende dat de vraag zich stelt of de rechter in kortgeding bevoegd is om de schorsing van de tenuitvoerlegging te bevelen van een voor tenuitvoerlegging vatbaar vonnis, hetzij het kracht van gewijsde verworven heeft en definitief geworden is, hetzij de uitvoerbaarheid spijs alle voorziening daartegen werd toegestaan;

Overwegende dat de rechter in kortgeding daartoe bevoegd is;

Overwegende dat de termen van artikel 11 van de wet van 25 Maart 1876, gewijzigd bij de wet van 26 December 1891 « alle andere gevallen » algemeen zijn en blijkens de wordingsgeschiedenis der wet van 1891 mede slaan op de betwistingen betreffende de tenuitvoerlegging der rechterlijke beslissingen (Moreau : Référé, blz. 78; Verslag Thonissen, Parlement. Handelingen Kamer Volksvert., 1869-1870, blz. 488; Kortg. Brussel, 14 December 1877, Pas. 1880, III, 310);

Overwegende dat artikel 806 Rv. deze bevoegdheid bepaalt in uitdrukkelijke bewoordingen in « alle spoedeisende gevallen » (Van Lennep, Kortgeding, bl. 189);

Overwegende dat ten onrechte beweerd wordt, dat, doordat de rechter in kortgeding de schorsing zou bevelen van een bij voorraad uitvoerbaar verklaard vonnis, hij dit vonnis « hervormen » zou (Beroep Brussel, 11 Juni 1952, R. W. 1952, blz. 242);

Dat de hervorming de vernietiging van het bestreden vonnis veronderstelt, wat betreft de hervormde beslissing, terwijl in zake het vonnis onaangetaast blijft bestaan en maar enkel zijn tenuitvoerlegging voorlopig geschorst wordt;

Overwegende dat een geschil betreffende de vraag of een bij voorraad uitvoerbaar verklaard vonnis of uitvoerbaar bij voorraad van rechtswege, door het tussenkomen van een nieuw feit, deze uitvoerbaarheid behouden heeft, dan niet wel een moeilijkheid is betreffende de tenuitvoerbaarheid van de beslissing;

Dat deze in de bevoegdheid valt van de burgerlijke rechtsmacht, voor wie rechtstreeks aanhangig is gemaakt (Kortg. Brussel, 14 December 1877, Pas. 1880, III, 310);

Overwegende dat de bij artikel 459 gestelde beperking een uitzondering is, en derhalve beperkend moet worden uitgelegd;

Overwegende dat een uitvoeringsgeschil in beginsel een betwisting is van de wettelijkheid of de rechtmatigheid van een tenuitvoerlegging (Van Lennep, Kortgeding, blz. 191);

Dat het verslag aan de Koning luidt als volgt : « En cas d'exécution provisoire il a paru bon de généraliser l'interdiction pour les Cours d'Appel d'accorder des défenses... »;

Dat de bepaling van artikel 459 dus alleen toepasselijk is op de Hoven van Beroep en gebeurlijk de Rechtbank van eerste aanleg, vonnissende in hoger beroep;

Overwegende dat het uitvoeringsgeschil ofwel op de uitvoering zelf slaan zal, ofwel op de titel-akte of het vonnis van tenuitvoerlegging, dat haar als grondslag dient;

Dat, betreffende de titel, grondslag der tenuitvoerlegging, de betwisting slaan kan op uiterlijke of innerlijke gebreken van de titel, zijnde feiten of omstandig-

heden onafhankelijk van de titel; uiterlijke, waarbij zijn uitvoerbare kracht, definitief of tijdelijk, ontzenuwd wordt; innerlijke, zijnde feiten houdende aan de titel zelf en waardoor deze zijn waarde definitief of tijdelijk verloren heeft, zodat hij tot grondslag van een tenuitvoerlegging niet meer kan dienen;

Overwegende dat «in casu» eiser beweert dat verweerder door overeenkomst tussen partijen afstand heeft gedaan van zijn recht het vonnis bij voorraad te laten uitvoeren, tot dat eiser betaald zal worden door zijn schuldenaar, die hem volgens vonnis der Rechtbank dd. 26 April 1952 vrijwaren moet, zodat de uitvoerbaarheid van de titel ontzenuwd wordt door een uiterlijk gebrek;

Overwegende dat de burgerlijke rechtsmacht bevoegd is om te onderzoeken of in zulke omstandigheden verweerders titel zijn uitvoerbaarheid behouden heeft en dientengevolge de rechter in kortgeding bevoegd is om de voorlopige tenuitvoerlegging van het vonnis te schorsen tot na de eindbeslissing ten gronde;

Dat hij echter moet onderzoeken of de betwisting aangaande de uitvoerbaarheid van de titel al dan niet voldoende ernstig is;

Overwegende dat eiser de beslissing ten gronde voor de bevoegde rechter tot nu toe nog niet aanhangig heeft gemaakt;

Overwegende dat tot staving van zijn stelling hij een brief dd. 15 Augustus 1952 inroept, uitgaande van verweerder Desmet en gericht tot zijn raadsman, advocaat Sagon;

Dat verweerder schrijft: «..... ik verlang dat de zaak uitgesteld wordt tot na Georges Noppe betaling bekomen heeft van Albert Eeckhout uit Harelbeke»;

Overwegende dat, indien desgevallend hieruit een bepaalde opdracht kan worden afgeleid, gegeven door Desmet aan zijn raadsman, daardoor het bewijs ener overeenkomst tussen partijen tot schorsing der uitvoering van het vonnis door Desmet bekomen tegen Noppe, niet geleverd wordt;

Dat zulke last om de procedure van tenuitvoerlegging te doen stop zetten aan de advocaat gegeven, in principe «ad nutum» herroepbaar is;

Dat de betwisting dus ons onvoldoend ernstig schijnt;

Om deze redenen,

Verklaren ons bevoegd;

Verwerpen de eis.

Verwijzen eiser is de kosten.

NOOT : Zie in tegenovergestelde zin Hof van Beroep Brussel, 11 Juni 1952, R.W. 1952-1953, 242, met noot.

Vlaamse Juristen,

Abonneert U op het

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

BIBLIOGRAPHIE

Guido KISCH : Johannes Sichardus als Basler Rechts-historiker. (Basler Studien zur Rechtswissenschaft, Heft 34) Bazel, 1952.

Ter gelegenheid van de vierhonderdste verjaring van het overlijden van de beroemde Bazeler humanistische philoloog en jurist, Johannes Sichardus, vriend van Erasmus, heeft de New Yorkse hoogleraar Dr Guido Kisch, die tijdens het zomersemester 1952 als gastprofessor te Bazel optrad, aan hem een mooie studie gewijd.

Sichardus' wetenschappelijke activiteit concentreerde zich hoofdzakelijk tot zijn Baselerperiode 1524-1530. Achtereenvolgens beschrijft Kisch Sichardus als Basler Professor en als uitgever van theologische en klassieke literatuurwerken. Maar begrijpelijkerwijze ging zijn belangstelling vooral naar Sichardus' rechtshistorische activiteit: in 1528 gaf hij het Breviarium Alarici uit, dat hij, zoals Amerbach, voor de originele codex Theodosianus hield, met daarbij enige kleinere Romeinse juristenwerken, waarvan slechts enkele brokstukken bewaard bleven. In 1530 volgde dan de uitgave der volksrechten der ripuarische Franken, der Alemannen en der Beieren, waarmede de geleerde wereld toen voor het eerst kennis maakte.

In de bijlagen publiceert Prof. Kisch een drietal belangrijke brieven voor de kennis van het Bazelse humanisme en voor Sichart in het bijzonder. Een reeks wetenschappelijke nota's, en een bronnen- en literatuuropgave besluiten deze merkwaardige studie.

L. Th. Maes.

BALIELEVEN

VERBOND DER BELGISCHE ADVOCATEN

Wij ontvingen onderstaand rondschriven van het Verbond der Belgische Advocaten:

Waarde Confrater,

1. Wij hebben de eer u ter kennis te brengen dat de eerste algemene vergadering van dit jaar zal gehouden worden op Zaterdag 14 Februari, te 14 u. 30, in het Gerechtsgebouw te Nijvel.

Wij verzoeken u die datum in uw agenda te noteren en het zou ons zeer aangenaam zijn er u te ontmoeten.

2. Wij hebben het genoegen te vernemen dat de balie van Ieper zo pas in haar geheel toetrad tot het Verbond.

Dit is de derde balie die zich aansluit sedert de opening in September 1952.

Hadden zich inderdaad sindsdien reeds aangesloten de balies van Antwerpen en Dinant.

Wij zouden u dankbaar zijn in geval uw balie nog niet aangesloten is in haar geheel, bij uw confraters aan te dringen om dezelfde beslissing te bekomen van uw balie.

3. Deze laatste mededeling is gericht tot de confraters die behoren tot balies welke nog niet in hun geheel aangesloten zijn. Hebt u er aan gedacht uw lidgeld te storten? Zo niet zou het ons aangenaam zijn dat u dadelijk nog uw bijdrage (100 fr. voor de ingeschreven advocaten, 50 fr. voor de stagiaires) zoudt

op de postrekening nr 840.77 van het Verbond willen overschrijven.

Aanvaard, waarde Confrater, de betuiging van onze confraternele en genegen gevoelens.

De Secretaris-Generaal,
Emmanuel Thiebault.

De Voorzitter,
Théo Collignon.

VLAAMS PLEITGENOOTSCHAP BIJ DE BALIE VAN HET HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

Plechtige openingszitting op Zaterdag, 17 Januari 1953

Op Zaterdag 17 Januari had de plechtige openingszitting plaats van het Vlaams Pleitgenootschap bij de Balie van het Hof van Beroep te Brussel.

Wanneer de heer Voorzitter, Mr Fayat, de zitting opende was er in de zaal een schitterende vertegenwoordiging aanwezig van magistraten en hoogwaardigheidsbekleders. De heer Minister van Justitie, de Bus de Warnaffe, had er aan gehouden de zitting bij te wonen en naast de heer Stafhouder Sand waren al de korpsoversten van de rechterlijke lichamen tegenwoordig. Ook delegaties van de Nederlandse balie, geleid door Mr Wyckerheld Bisdorf, deken van de balie van 's-Gravenhage, waren aanwezig, alsook talrijke vertegenwoordigingen van de zusterconferenties uit het land.

Jammer genoeg waren de confraters der Brusselse Balie niet talrijk opgekomen en de onverschilligheid welke in de hoofdstad aan de dag gelegd wordt voor de werkzaamheden van het Vlaams Pleitgenootschap doet pijnlijk aan.

Na de traditionele oproeping van de namen der gesneuvelde confraters in de beide wereldoorlogen, gaf Mr Fayat het woord aan Mr Winderickx voor het uitspreken van de openingsrede. De spreker had als onderwerp gekozen «Aftakeling van het eigendomsrecht?»

Onze lezers zullen in dit nummer de uitvoerige tekst van deze rede vinden. Zij zullen aldus de gelegenheid hebben deze degelijke en merkwaardige uiteenzetting te waarderen. De rede werd door Mr Winderickx uitgesproken in een sierlijke taal en zijn zakelijk betoog werd met de grootste aandacht gevolgd.

De heer Voorzitter Fayat deed dan de gebruikelijke kritiek op deze openingsrede. Hij kwam op voor de noodzakelijke wijzigingen van de traditionele begrippen over het eigendomsrecht, die niet meer in harmonie zijn met de eisen van de tegenwoordige maatschappij. Zijn rede was vol bezieling en maakte op de aanwezigen diepe indruk.

Daarna kwam de heer Stafhouder Sand aan het woord. Hij trad op als een scheidsrechter tussen de beide sprekers en verklaarde zich eerder aanhanger van de ideeën, welke door Mr Winderickx in het midden gebracht waren, dan van deze uitgedrukt door Mr Fayat. Ook de tekst van deze beide spreekbeurten vinden onze lezers in het tegenwoordig nummer.

Het was een zeer hoogstaand debat en het Vlaams Pleitgenootschap te Brussel dient van harte gelukgewenst met deze schitterende openingsvergadering.

's Avonds had in de lokalen van de Automobiëclub het traditioneel banket plaats, dat bijgewoond werd door de heer Minister van Justitie, door de heer Eerste-Voorzitter van het Hof van Verbrekking en door talrijke vooraanstaande magistraten.

Het bestuur van het Pleitgenootschap had gebruik gemaakt van deze gelegenheid om de veteraan van

het Vlaamse rechtsleven te Brussel, Mr William Thelen, die dit jaar zijn 60-jarig jubileum als advocaat viert, een gepaste hulde te brengen. Meerdere sprekers deden de grote verdiensten van de jubilaris uitschijnen en de heer Minister van Justitie, na een hartelijke begroeting, overhandigde hem het juweel van de waardigheid van Officier in de Leopoldsorde tot dewelke Mr Thelen zopas geroepen was geworden.

De jubilaris, die niettegenstaande zijn 86 jaar zich in een schitterende gezondheidstoestand mag verheugen, dankte in ontroerende bewoordingen en haalde enkele herinneringen op uit de tijd dat hij 60 jaar geleden de strijd voor de Vlaamse herleving aan de Brusselse Balie had ingezet. Zijn rede werd op een ovatie onthaald.

Het Rechtskundig Weekblad zal in zijn volgend nummer aan deze zo verdienstelijke Vlaamse strijder en uitstekende confrater op zijn beurt een gepaste hulde brengen.

TIJDSCHRIFTEN

De Gemeentekeure - n° 47, Januari 1953.
Sociale Wetgeving.

Nederlands Juristenblad - afl. 3, 17 Januari 1953.

Mr R. J. Polak, Nieuwe wijn in oude zakken... Prof. Mr. M. G. Levenbach, De hoge raad ten tweede male over de proeftijd en het buitengewoon Besluit Arbeidverhoudingen (II slot).

Weekblad voor Privaatrecht, Notaris-amt en Registratie - n° 4278.

Prof. Mr De Grooth, De rechtsfiguur van de meerhoofdige rekening de zgn. joint account (II, slot). — Mr A. S. van Nierop, Overdracht van onroerende zaken bij onderhandse akte. — H. J. Holterman, Aftrek ingevolge art. 86, al. 2, 1°, successiewet bij verkrijging na overlijden krachtens vennootschapscontract. — Achterstand bij de rechtspraak in België. — Mr P. W. van der Ploeg, Overzicht der Nederlandse Rechtspraak, Vennootschapsrecht.

Journal des Tribunaux - n° 3965.

Jean Canivet : De l'application en Belgique de la loi étrangère en matière d'adoption. — Jurisprudence.

Revue pratique du Notariat Belge - 2359 liv.

Dumont : Le recours introduit contre le montant de la taxation devant le directeur des contributions et ensuite devant le pouvoir judiciaire permet-il à ce dernier d'ordonner la surséance de la procédure d'exécution sur les biens?

Recueil Dalloz de doctrine de jurisprudence et de législation - 3° cahier.

Pierre Voirin, Syndicalisme étudiant. — Georges Ripert, L'affiliation à la sécurité sociale des gérants de sociétés à responsabilité limitée. — Henri Lalou, La caducité de legs fait à une personne morale, en cas de dissolution avant le décès du testateur.

